

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Kristýna Kravcivová

**Oddlužení – jeden ze sanačních způsobů řešení
úpadku**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 15.6.2015

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15.6.2015

Kristýna Kravciová
Autor diplomové práce

Děkuji vedoucímu své diplomové práce, JUDr. Petrovi Smolíkovi Ph.D. za jeho cenné připomínky ke zpracování tématu a odborný nadhled.

Obsah

ÚVOD	1
1. Úvod do insolvenčního práva	2
1.1. Insolvenční zákon a jeho užití	2
1.2. Zásady a cíle insolvenčního práva	3
1.3. Insolvenční řízení	4
1.4. Insolvenční rejstřík	5
2. Úpadek	6
2.1. Pojem úpadku	6
2.1.1. Platební neschopnost	7
2.1.2. Předlužení	8
2.1.3. Hrozící úpadek	8
2.2. Způsoby řešení úpadku	9
2.2.1. Způsoby dle zákonné úpravy	9
2.2.2. Sanační vs. likvidační způsoby	9
3. Oddlužení	11
3.1. Procesní subjekty insolvenčního řízení	11
3.1.1. Dlužník	11
3.1.2. Věřitelé a věřitelské orgány	13
3.1.3. Insolvenční soud	15
3.1.4. Insolvenční správce	16
3.2. Insolvenční návrh	17
3.2.1. Náležitosti a vady návrhu	18
3.2.2. Dlužnický návrh	20
3.2.3. Věřitelský návrh	22
3.2.4. Návrh na povolení oddlužení	23
3.3. Zahájení řízení	27
3.3.1. Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení	28
3.3.2. Záloha na náklady insolvenčního řízení	31
3.4. Rozhodnutí o návrhu na povolení oddlužení	33
3.4.1. Odmítnutí návrhu	35

3.4.2.	Zpětvzetí návrhu	36
3.4.3.	Zamítnutí návrhu	38
3.4.4.	Povolení oddlužení	41
3.5.	Věřitelé v oddlužení	44
3.5.1.	Přihlášení pohledávky	44
3.5.2.	Přezkumné jednání	45
3.5.3.	Hlasování o způsobu oddlužení.....	46
3.6.	Způsoby oddlužení	47
3.6.1.	Zpeněžení majetkové podstaty	48
3.6.2.	Plnění splátkového kalendáře	50
3.6.3.	Kombinace obou způsobů	54
3.6.4.	Uspokojení zajištěných věřitelů.....	55
3.7.	Realizace oddlužení.....	56
3.7.1.	Rozhodnutí o schválení oddlužení.....	56
3.7.2.	Účinky schválení oddlužení.....	58
3.7.3.	Povinnosti dlužníka při plnění oddlužení	59
3.7.4.	Zrušení schváleného oddlužení	60
3.8.	Splnění oddlužení.....	62
3.8.1.	Osvobození dlužníka od placení zbylých pohledávek.....	62
	Závěr.....	66
	Seznam použitých zdrojů	67
	Literatura	67
	Právní úprava.....	68
	Judikatura	69
	Internetové zdroje.....	70
	Summary	72
	Klíčová slova/Key words	73

ÚVOD

V současné ekonomické situaci může každý subjekt, tedy každá právnická či fyzická osoba, vstupovat do právních vztahů a přijímat na sebe z nich plynoucí práva a povinnosti. Ne vždy však dokáže jedinec dostát svým závazkům. Jedním ze znaků vyspělé společnosti je bezpochyby způsob, jakým dokáže těmto jedincům pomoci – zda jim umožní znovu se zapojit do ekonomicky aktivního života, či zda je odsoudí k doživotnímu pykání a tím dožene do existence v tzv. šedé ekonomice.

Od přijetí zákona č.182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen insolvenční zákon, případně InsZ) byla naší společností akceptována možnost odpuštění nedodržení jedincových slibů zavedením institutu oddlužení. Tímto institutem dochází k porušení jednoho z nejzásadnějších principů soukromého práva – pacta sunt servanda, tedy že závazky je třeba dodržovat. Základní pilíř, na kterém stojí celá tržní ekonomika, byl nahrazen principem poměrného uspokojení věřitelů. Vzhledem k okolnostem již obvykle není únosné trvat na dodržení původní dohody, a proto mezi dlužníkem a věřiteli dochází k novému uspořádání vztahů po vzoru rčení „lepší něco než nic“. Insolvenčním řízením je umožněno znovunastolení rovnováhy mezi dosahováním oprávněných zájmů stran a ochranou jejich demokratických práv a svobod.

Tato práce si klade za cíl podrobněji přiblížit institut oddlužení a to především z hlediska zákonné úpravy, doplněného o odbornou literaturu a nejvýznamnější judikáty. V souhrnu by tak mohla posloužit jako určitý návod na zvládnutí této nelehké životní situace pro obě strany insolvenčního řízení, tedy pro dlužníka i pro věřitele.

1. ÚVOD DO INSOLVENČNÍHO PRÁVA

1.1. INSOLVENČNÍ ZÁKON A JEHO UŽITÍ

Stav insolvence, tedy platební neschopnosti, se stal fenoménem moderní doby. Způsobem řešení insolventnosti dlužníka se zabývá insolvenční právo. Realizace tohoto řešení probíhá v insolvenčním řízení, zcela osobitým soukromoprávním procesu, podstatně odlišném od standardních soudních řízení, jak je upravuje zákon č. 99/1964 Sb., občanský soudní řád. Insolvenční řízení, stejně jako další specifika insolvenčního práva, jsou upravena v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení.

Tento zákon definuje svůj smysl v §1 jako právní úpravu

- a. Řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů,
- b. Oddlužení dlužníka.¹

Insolvenční zákon nejprve ve své první části nazvané „**Obecná část**“ upravuje všeobecné náležitosti společné pro všechny typy řízení – základní ustanovení, procesní subjekty, ustanovení o insolvenčním řízení, projednání úpadku a rozhodnutí o něm, věřitele a uplatňování pohledávek, majetkovou podstatu a neplatnost a neúčinnost právních úkonů. Ve druhé části „**Způsoby řešení úpadku**“ pak řeší podrobně speciální úpravu konkursu, reorganizace, úpadku finančních institucí a oddlužení. V závěrečné třetí části nazvané „**Společná ustanovení**“ doplňuje informace k insolvenčnímu rejstříku a vztahu ke státům Evropské unie.

Při zkoumání právní úpravy oddlužení se tedy musíme zabývat jak obecnými náležitostmi insolvenčního řízení uvedenými v první části zákona, tak specifickými pravidly platnými pouze pro oddlužení obsaženými v ustanovení §389 až §418 insolvenčního zákona.²

¹ Institut oddlužení svým obsahem naplňuje znaky uvedené v §1 pís. a) InsZ, proto se jeho zdůraznění samostatným pís. b) jeví nesystematické až matoucí.

² InsZ, §8

Vůči občanskému soudnímu řádu je insolvenční zákon v postavení *lex specialis*, neboť pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení OSŘ, pouze pokud nestanoví insolvenční zákon jinak a není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.³ Občanský soudní řád tak poskytuje bezpečný výklad základních pojmů, čímž prokazuje svou elementární roli v civilním právu.

1.2. ZÁSADY A CÍLE INSOLVENČNÍHO PRÁVA

Insolvenční zákon ustanovuje základní zásady⁴, které v pochybnostech pomáhají při výkladu jednotlivých pravidel a tvoří tak pomyslnou šipku ukazující na smysl a cíl insolvenčního řízení:

- a. **Zákaz nespravedlivého poškození či nedovoleného zvýhodnění účastníka** – vyjádření ústavně zajištěné rovnosti účastníků v každém civilním soudním řízení.⁵
- b. **Zásada rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů** – snaha o rychlost řízení se projevuje například množstvím lhůt, které jsou fixně dány pro jednotlivé procesní postupy. Právní úprava obsahuje celkem 81 lhůt v délce od dvou hodin (§101 InsZ) do deseti let (§37 a §312 InsZ).⁶
- c. **Zásada rovných možností věřitelů se stejným postavením** – zákon stanoví rozhodné skutečnosti, kterými se odliší postavení věřitelů.⁷
- d. **Zásada ochrany práv nabytých v dobré víře**
- e. **Zákaz jednání směřujícího k uspokojení pohledávek věřitelů mimo insolvenční řízení** (ledaže to dovoluje zákon) – tento zákaz je v zákoně několikrát připomenut (např. §109 InsZ, §324 InsZ).

³ InsZ, §7

⁴ InsZ, §5

⁵ Listina základních práv a svobod, čl. 37 odst. 3

⁶ Kozák, J. s spol.: Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 22

⁷ Např. okamžik zahájení insolvenčního řízení, kterým se odliší věřitelé pohledávek vzniklých před tímto zahájením a po něm, nebo také zajištění pohledávky rozlišující věřitele na zajištěné a nezajištěné

- f. **Zásada poměrného uspokojení věřitelů**⁸ – dle judikatury je společný zájem všech věřitelů nadřazený zájmu jednotlivých věřitelů, přednost má tedy spravedlivé, i když nižší poměrné uspokojení všech, před nepoměrným, byť vyšším uspokojením pouze některých.⁹ Tato zásada může být v určitých situacích porušena, a to buď ve prospěch věřitelů (§337 odst.3 InsZ), nebo v jejich neprospěch (§392 odst.1 pís.c) InsZ), vždy však jedině se souhlasem dotčeného věřitele nebo věřitelů a insolvenčního soudu.

Poslední dvě zásady – zákaz nedovoleného uspokojení pohledávky mimo insolvenční řízení a zásada poměrného uspokojení věřitelů – je třeba důsledně prosazovat, neboť na rozdíl od dříve uvedených bojují proti zcela přirozené obranné reakci věřitelů v duchu zásady „kdo dřív přijde, ten dřív mele“.

Podle oficiálního serveru českého soudnictví www.justice.cz je cílem insolvenčního zákona zejména:

- a. *„Zajištění větší transparentnosti a předvídatelnost úpadkového řízení*
- b. *Posílení postavení věřitelů*
- c. *Motivace dlužníka ke snaze řešit svůj úpadek včas*
- d. *Možnost sanace dlužníka tam, kde je to vhodné*
- e. *Celkové zrychlení a zefektivnění úpadkového řízení*“¹⁰

1.3. INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ

Smyslem a účelem insolvenčního řízení je dle §1 insolvenčního zákona uspořádání majetkových poměrů dlužníka a jeho věřitelů. „*Důraz není kladen na maximální uspokojení věřitelů, nýbrž cílem je umožnit dlužníkovi, splňuje-li pro to zákonné předpoklady, aby se oddlužil – osvobodil od dluhů a znovu se zapojil do ekonomického života.*“¹¹ Celý institut oddlužení vychází z myšlenky, že pro stát i pro věřitele dlužníka

⁸ InsZ, §1

⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31.8.2010, č. j. VSPH 642/2010-B-34

¹⁰ <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvencni-pravo.html>

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.3.2012, č. j. 29 NSČR 32/2011

je více žádoucí jeho opětovné zapojení do aktivního ekonomického života než trvalé vyřazení dlužníka ze všech hospodářských vazeb. Nezbytným předpokladem k úspěšnému oddlužení je však poctivý úmysl dlužníka a jeho aktivní přístup k řešení souvisejících problémů. Především on sám musí mít zájem na napravení své situace a tuto svou snahu by měl aktivně projevit.

Insolvenční řízení má smysl pouze tehdy, pokud existuje reálná naděje na alespoň částečné uspokojení věřitelů. Pokud by tedy dlužník nedisponoval žádným majetkem ani příjmem, insolvenční řízení nebude povoleno, neboť by tím byl porušen zákaz nespravedlivého poškození věřitelů.

1.4. INSOLVENČNÍ REJSTŘÍK

Insolvenční rejstřík představuje praktickou realizaci zásad a cílů insolvenčního zákona. Spravuje jej Ministerstvo spravedlnosti a to zásadně v elektronické podobě jako informační systém veřejné správy. Rejstřík je veřejně přístupný a každý má právo do něj nahlížet.

Tento systém plní tři základní funkce:

- a. Vedení elektronického soudního spisu
- b. Vedení seznamu insolvenčních správců
- c. Doručování soudních písemností

Vzhledem k snadné dostupnosti přispívá insolvenční rejstřík především k včasné informovanosti všech subjektů. Nejenom že dává věřitelům podnět k podání přihlášky jejich pohledávky, ale slouží také k prověřování potenciálních obchodních partnerů a tím významně ovlivňuje utváření ekonomických vztahů na trhu.

2. ÚPADEK

2.1. POJEM ÚPADKU

V insolvenčním zákoně je úpadek jasně definován v §3 odst.1 jako situace, kdy dlužník má

- a. Více věřitelů a
- b. Peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a
- c. Tyto závazky není schopen plnit neboli je ve stavu platební neschopnosti.

Znaky úpadku uvedené pod písmeny a) až c) jsou spojeny souřadící spojkou „a“, je tedy zjevné, že se nejedná o podmínky alternativní, nýbrž kumulativní. Úpadek nastane pouze v případě, kdy situace dlužníka zahrnuje všechny tři podmínky najednou. Zjišťování, zda dlužník naplňuje znaky úpadku, bývá také nazýváno **testem likvidity**.

Pluralita dlužníků vyjadřuje potřebu minimálně dvou věřitelů. Existuje-li pouze jediný věřitel, nelze dlužníkovu situaci řešit prostřednictvím insolvenčního řízení, neboť se nenachází v úpadekové situaci.¹² Mnohost věřitelů však nepodmiňuje jejich společné podání insolvenčního návrhu.

Druhou podmínkou je **pluralita závazků** dlužníka. Pro účely insolvenčního řízení se uvažují pouze ty závazky, jejichž splatnost uplynula před minimálně 30 dny.

Poslední podmínkou je **objektivní platební neschopnost** dlužníka. Zde je třeba zdůraznit, že se nesmí jednat o dobrovolné rozhodnutí dlužníka závazky neplnit či jeho neochotu vyhovět věřitelům. Pakliže se dlužník svobodně rozhodne nedostát svým slibům, nenachází se ve stavu úpadku a jeho situaci není možné řešit insolvenčním řízením.

Průnikem těchto tří množin vzniká definice úpadku. *„Pokud je definice příliš široká, spustí se insolvenční mechanismy příliš brzy a postihnou osoby, které se de facto v úpadku nenacházejí. Na druhou stranu, pokud je úpadek definován příliš úzce, některé osoby skončí v úpadku příliš pozdě, což negativně ovlivňuje možnosti věřitelů*

¹² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20.11.2008, č. j. 1 VSPH 165/2008-A-13

*dosáhnout optimální míry návratnosti jejich investice. Oba důsledky vedou k významných společenských neefektivitám.*¹³

2.1.1. Platební neschopnost

Platební neschopnost se konstruuje vyvratitelnou právní domněnkou¹⁴, pokud nastane některý z případů uvedených v §3 odst.2 pís. a) až d) insolvenčního zákona. Lze ovšem prokázat, že i přes naplnění některého z uvedených případů dlužník není v platební neschopnosti, a to pomocí navržených důkazů účastníky insolvenčního řízení. Dle §86 insolvenčního zákona může v případě potřeby insolvenční soud provést i důkazy účastníky nenavržené.

Vyvratitelné právní domněnky uvedené v §3 odst.2 insolvenčního zákona jsou:

- a. Dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků – Chápání „podstatné části“ peněžitých závazků může být poněkud rozdílné. Autoři odborné literatury se shodují snad pouze na tom, že pojem „podstatná část“ nelze zaměňovat s pojmem „většina“. Někteří odborníci jsou značně opatrní, když ji vymezují negativním určením, tedy jako „část závazků dlužníka, kterou s přihlédnutím ke stavu hospodaření dlužníka není možno vyhodnotit jako nepodstatnou“¹⁵, jiní se nebrání uvádění přednějších čísel, jako např. „cokoliv přes 1/3 splatných závazků dlužníka“¹⁶. V každém případě bude záležet na aplikační praxi, aby tento praktický problém vyřešila.
- b. Dlužník své závazky neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti
- c. Není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí – Tato domněnka by mohla být založena např. pravomocným rozhodnutím soudu o zastavení exekuce s odkazem na §268 odst.1 pís.e) OSŘ.

¹³ Kuhn, P.: Poznámky k vybraným ustanovením insolvenčního zákona in Sbíрка prací na téma nové insolvenční právo, Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2006, s. 105

¹⁴ Předpokládané skutečnosti se považují za dané, dokud se neprokáže opak

¹⁵ Kozák, J. s spol.: Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 10

¹⁶ Schelleová, I.: Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění in Sbíрка prací na téma nové insolvenční právo, Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2006, s. 45

- d. Nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v §104 odst.1, kterou mu uložil insolvenční soud – Jestliže dlužník nesplnil svou povinnost předložit seznamy, přechází na něj důkazní břemeno k prokázání, že se ve stavu platební neschopnosti skutečně nenachází, opět se tedy jedná o odkaz na zásadu aktivního přístupu dlužníka k problému.

2.1.2. Předlužení

Za úpadek se považuje také stav předlužení. O předlužení můžeme mluvit tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků¹⁷ převyšuje hodnotu jeho majetku¹⁸. Tento stav může fakticky nastat pouze u právnických osob a u fyzických osob, jež jsou podnikateli.

Předlužení je možné zjistit pouze z účetnictví, jež tyto osoby povinně vedou na základě podmínky uvedené v zákoně o účetnictví č.563/1991 Sb., §1 odst.2. Přístup k těmto informacím je však pro věřitele dosti obtížný, navíc obvykle neznají ani celkovou ekonomickou situaci dlužníka, proto se v praxi nesetkáme s mnoha věřitelskými návrhy na zahájení insolvenčního řízení z důvodu předlužení, byť zákon tuto možnost prakticky nevylučuje.

Jestliže oddlužení může být řešeno pouze u osob, které nemají dluhy z podnikání, a předlužení naopak pouze u osob, které jsou podnikateli, pak souběh těchto institutů zůstává v čistě teoretické rovině.

2.1.3. Hrozící úpadek

Jelikož úpadek dlužníka způsobuje často problémy s hospodařením i jeho věřitelům, snaží se zákon o prevenci v podobě možnosti řešení být i jen „hrozícího úpadku“. Snaží se tím zabránit následnému „dominovému efektu“, kdy by neschopnost jednoho dlužníka plnit své závazky vedla k úpadku dalších subjektů. O hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.¹⁹

¹⁷ V případě předlužení jsou brány v úvahu všechny závazky dlužníka, nikoliv pouze splatné.

¹⁸ InsZ, §3 odst.3

¹⁹ InsZ, §3 odst.4

Nebyla by to tedy například situace, kdy dlužník není schopen splnit svůj nepeněžitý závazek, nýbrž až důsledky nesplnění tohoto závazku.

2.2. ZPŮSOBY ŘEŠENÍ ÚPADKU

2.2.1. **Způsoby dle zákonné úpravy**

Již z názvu zákona o úpadku a způsobech jeho řešení je patrné, že se zákonodárce pokouší o definování možností²⁰, jak dlužníka vyvést z nepříjemné situace:

- a. **Konkurs** – upravuje §244 až §315 InsZ; základní způsob řešení určený pro všechny typy dlužníků, často nastupuje po vyloučení ostatních možností
- b. **Reorganizace** – upravuje §316 až §364 InsZ; způsob řešení úpadku určený pro podnikatelské subjekty především většího rozsahu
- c. **Oddlužení** – upravuje §389 až §364 InsZ; způsob řešení úpadku určený pro nepodnikatelské subjekty, především fyzické osoby
- d. **Zvláštní způsoby řešení úpadku**, které zákon stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů – například způsob řešení úpadku finančních institucí, upravený v §367 až §388 InsZ

2.2.2. **Sanační vs. likvidační způsoby**

Sanací se obecně rozumí zhojení, uzdravení či vyléčení, naproti tomu likvidací chápeme zrušení nebo odstranění.

Ve většině literatury nalezneme jednoduché rozdělení zákonných způsobů řešení úpadku na sanační, pod které bývá podřazována reorganizace a oddlužení, a likvidační, představovaný konkursem.

Oddlužení představuje pro dlužníka jistě šetrnější cestu. V případě oddlužení formou splátkového kalendáře si dlužník může ponechat svůj stávající majetek, musí ale po dobu 5 let odvádět zabavitelnou část svého příjmu ve prospěch věřitelů prostřednictvím insolvenčního správce. V případě oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty je dlužníkův majetek zpeněžen a výtěžek rozdělen mezi věřitele, svůj příjem je však dlužník oprávněn si ponechat. V obou případech je tedy prokázána

²⁰ InsZ, §4 odst.1

jistá benevolence vůči dlužníkovi, směřující k zachování důstojných životních podmínek. Po splnění oddlužení jednou z těchto forem může dlužník požádat insolvenční soud o osvobození od dluhů. Pokud není naplněn žádný zákonný důvod (např. neplnění uložených povinností dlužníkem), soud osvobození přizná. Dlužníka tak zbaví povinnosti uhradit věřitelům zbývající část dluhu či neuspokojené pohledávky, a to i vůči těm věřitelům, kteří se neúčastnili insolvenčního řízení. V závěru je tedy dlužník očištěn od své minulosti a uzdravený opět vstupuje do společenských vztahů.

Konkursním řízením naproti tomu dochází ke zpeněžení stávajícího majetku dlužníka a ani po skončení konkursního řízení nezanikají neuspokojené části pohledávek, které dlužník nepopřel. Věřitel má nárok podat návrh na výkon rozhodnutí a toto právo se promlčuje až po 10 letech od pravomocného zrušení konkursního řízení.²¹

Ani jeden ze způsobů však nelze nazvat jako čistě sanační, ale ani jako čistě likvidační, neboť ani v rámci konkursu nedojde k „zrušení či odstranění“ fyzické osoby.

V případě právnických osob je prolínání obou způsobů ještě markantnější. Reorganizace bývá považována za sanační způsob řešení, nicméně zcela zřejmě se zde připouští možnost zrušení podniku nebo jeho části²², tedy výsledná likvidace. Naopak tradičně likvidační konkurs není podmíněn závěrečným zrušením, podnik tedy po rozprodání majetkové podstaty může provozovat svou činnost i nadále a dosáhnout tak uzdravení v budoucnu.

Bylo by namíste přinejmenším poznamenat, že jasné rozdělení zákonných způsobů řešení úpadku na sanační a likvidační není možné, neboť každý ze způsobů obsahuje prvky obou přístupů.

²¹ InsZ, §312 odst.4

²² InsZ, §340 odst.1 pís.d)

3. ODDLUŽENÍ

3.1. PROCESNÍ SUBJEKTY INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ

Procesními subjekty jsou podle insolvenčního zákona §9

- a. Insolvenční soud
- b. Dlužník
- c. Věřitelé, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníkovi
- d. Insolvenční správce, popřípadě další správci
- e. Státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu
- f. Likvidátor dlužníka

Uvedené subjekty jsou procesními subjekty buď bez dalšího po celou dobu insolvenčního řízení, nebo jen po určitou delší, či kratší část.

Okruh osob označených v §9 jako procesní subjekt je nutno pojmově odlišit od termínu účastník řízení ve smyslu §14, jimiž jsou pouze dlužník a věřitelé uplatňující své právo vůči dlužníkovi. Z toho plyne, že účastníky řízení jsou pouze ty osoby, o jejichž právech a povinnostech, nebo o jejichž právním postavení má být v řízení rozhodováno. Účastníci mohou uplatnit pomocí realizace svých procesních práv a povinností významný vliv na celé insolvenční řízení. Jsou to právě účastníci, kteří předurčují průběh řízení, a insolvenční soud pouze vykonává dohlížecí činnost nad jejich úkony a potvrzuje je svými rozhodnutími.

3.1.1. Dlužník

Bezpochyby nejdůležitějším procesním subjektem insolvenčního řízení, byť tomu pořadí uvedené v insolvenčním zákoně nenasvědčuje, je sám dlužník. Bez dlužníka by insolvenční řízení postrádalo smysl.

Od dlužníka je vyžadována součinnost v průběhu celého řízení, nese také odpovědnost za správnost jím předložených dokumentů. Dobrý úmysl lze považovat za nejdůležitější dlužníkovu vlastnost.

Dlužník je subjekt práva povinný ze závazkového právního vztahu k plnění vůči věřiteli. V případě oddlužení dlužníkem rozumíme, jde-li o

- a. právnickou osobu, která podle zákona není považována za podnikatele a současně nemá dluh z podnikání, nebo
- b. fyzickou osobu, která nemá dluhy z podnikání

Do 31.12.2013 používala zákonná úprava pojem „dlužník – nepodnikatel“. Nejprve byl tento požadavek striktně vykládán tak, že dlužník nesměl být podnikatelem ani statusově, nesměl tedy být držitelem živnostenského oprávnění. Později soudy začaly akceptovat, pokud byla živnost alespoň pozastavena. Nakonec se prosadil výklad nejbenevolentnější, tedy že rozhodující je, zda dlužník fakticky podniká, či nikoliv. Od 1.4.2014 zákonodárce upravil tento důležitý pojem v souladu s judikaturou té doby coby osobu, jež nemá dluhy z podnikání. Dle §389 odst. 2 insolvenčního zákona navíc dluh z podnikání nebrání řešení úpadku dlužníka oddlužením, jestliže s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde či pokud jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po zrušení konkursního řízení po splnění rozvrhového usnesení či po zrušení konkursu pro nedostatek majetku anebo jde o pohledávku zajištěného věřitele.

Novela č.294/2013 Sb. zavedla v insolvenčním právu zcela nový pojem – **společný návrh manželů²³ na povolení oddlužení.²⁴** Ačkoliv insolvenční řízení je obecně považováno za kolektivní proces, až do této doby se uvažovalo o pluralitě subjektů pouze na straně věřitelů. Od 1.1.2014 mohou na straně dlužníka vystupovat oba dva manželé, pokud je každý z nich samostatně osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení.²⁵ Po celou dobu trvání insolvenčního řízení tak mají manželé postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka. Prakticky zde tedy dochází spíše k oddlužení společného jmění manželů a tím k určité depersonifikaci řízení.

²³ Rozhodným pro posouzení, zda se jedná o manžele, je den, kdy návrh dojde insolvenčnímu soudu.

²⁴ InsZ, §394a

²⁵ Insolvenční soudy měly před touto novelou ve zvyku spojovat samostatná řízení o oddlužení každého z manželů do jednoho společného řízení, byť pro to neexistovala v zákoně opora.

3.1.2. Věřitelé a věřitelské orgány

Věřitel v protikladu k dlužníkovi představuje druhou stranu mince insolvenčního řízení. Pouze s věřiteli je řízení kompletní.

Věřitel je subjekt práva oprávněný ze závazkového právního vztahu k plnění od dlužníka. Základní podmínkou existence insolvenčního řízení je pluralita věřitelů. Ti vstupují do řízení zásadně alespoň dva a nadále již svá práva neuplatňují samostatně coby jednotlivci, nýbrž kolektivně pomocí tzv. věřitelských orgánů. Jelikož pohledávka je majetkovým právem a vlastník by o svou pohledávku měl pečovat, bude pro věřitele vždy výhodnější spolupracovat s ostatními věřiteli. *„Zásada spojenectví věřitelů je často podceňovaná zásada, protože většina věřitelů bývá znechucena stavem, do něhož se úpadkem dlužníka dostali a jejich emoce z tohoto rozladění ovlivní jejich následnou nečinnost.“*²⁶

Zajištěným věřitelem se rozumí takový věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který patří do majetkové podstaty²⁷, a to zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem nemovitosti práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční úpravy.²⁸ Zajištění věřitelé vytváří v insolvenčním řízení skupinu, která se výrazně odlišuje od ostatních věřitelů a těší se určitému privilegovanému postavení.

Věřitelskými orgány jsou schůze věřitelů a věřitelský výbor nebo zástupce věřitelů.²⁹ Členství ve věřitelských orgánech má pro postavení věřitele a uplatňování jeho vlivu na insolvenční řízení zcela zásadní význam. Jiný způsob ovlivňování osudu jeho pohledávky již v této fázi totiž není povolený. Nejdůležitější zásada, kterou musí mít všichni věřitelé při svém působení ve věřitelských orgánech na mysli, je zásada nadřazenosti společného zájmu věřitelů.

Schůze věřitelů se mohou účastnit úplně všichni přihlášení věřitelé a toto jejich základní právo nemůže být nijak omezeno. Schůzi věřitelů přísluší

²⁶ Hostinský, J.: Věřitel v českém a evropském insolvenčním právu. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2009, s.20

²⁷ Blíže InsZ, §206 –§208

²⁸ InsZ, §2 pís g)

²⁹ InsZ, §46 odst.1

- a. volba o odvolání členů volitelných věřitelských orgánů³⁰ i jejich náhradníků, tedy především věřitelského výboru – insolvenční soud tuto volbu potvrzuje
- b. hlasování o osobě insolvenčního správce³¹
- c. hlasování o způsobu řešení úpadku dlužníka, pokud tento způsob nebyl určen soudem při rozhodnutí o úpadku dlužníka³²
- d. hlasování o osobě znalce k ocenění majetku³³
- e. a navíc si může vyhradit cokoliv, co patří do působnosti volitelných věřitelských orgánů (tedy věřitelského výboru či zástupce věřitelů), případně pokud by tento volitelný orgán nebyl ustanoven, vykonává schůze věřitelů i jeho funkci

Schůzi věřitelů svolává a řídí insolvenční soud. Svolává ji z vlastní iniciativy na návrh insolvenčního správce, věřitelského výboru anebo alespoň dvou věřitelů, jejichž pohledávky počítané podle výše činí alespoň desetinu přihlášených pohledávek.³⁴ Věřitel svá práva uplatňuje na schůzi věřitelů hlasováním. Nestanoví-li insolvenční zákon jinak, postačí k platnosti usnesení schůze prostá většina hlasů přítomných nebo řádně zastoupených věřitelů, počítaná podle výše jejich pohledávek. Platí přitom, že na každou 1 Kč pohledávky připadá 1 hlas.³⁵ Tímto pravidlem je zaručen poměrný vliv věřitelů, neboť je spravedlivé, aby ti věřitelé, jejichž pohledávek se oddlužení nejvíce dotkne, měli také největší možnost průběh oddlužení korigovat.

Věřitelský výbor je schůze věřitelů povinna zvolit, pokud je přihlášených věřitelů více než 50. Počet členů výboru je stanoven na nejméně 3 a nejvíce 7, o jejich počtu rozhoduje schůze věřitelů.³⁶ Při volbě mohou věřitelé hlasovat i sami pro sebe či pro své blízké. Právě při volbě věřitelského výboru se může projevit důležitost budování vztahů s ostatními věřiteli. Získání hlasů jiných věřitelů přinese zvolenému zástupci podstatné rozšíření jeho možností vlivu na rozhodování důležitých skutečností, na nichž může ve výsledku záviset např. i výše celkového uspokojení jak jeho samotného,

³⁰ InsZ, §61, §62 a §66 odst.2.

³¹ InsZ, §29

³² InsZ, §136

³³ InsZ, §153

³⁴ InsZ, §47

³⁵ InsZ, §49

³⁶ InsZ, §56

tak i ostatních věřitelů. Ve věřitelském výboru mají být zastoupeny všechny skupiny věřitelů podle povahy jejich pohledávek, jsou proto navrhováni zvláště. „Člen věřitelského výboru je odpovědný za výkon funkce. Osoby v této funkci musí postupovat s odbornou péčí a odpovídají za škodu, kterou způsobily porušením svých povinností nebo neodborným výkonem své funkce.“³⁷ Funkce člena věřitelského výboru zaniká odvoláním, odstoupením z vlastní vůle anebo ukončením účasti v insolvenčním řízení. Insolvenční soud může odvolat celý věřitelský výbor nebo některé z jeho členů. Učiní tak z důležitých důvodů, zejména pro porušování nebo zanedbávání povinností. Věřitelský výbor vykonává svou činnost jako sbor. Volí si ze svého středu předsedu, který plní organizátorské funkce. Věřitelský výbor chrání společný zájem věřitelů a spolu s insolvenčním správcem přispívá k naplnění účelu insolvenčního řízení. Dohlíží tedy například na činnost insolvenčního správce, uděluje mu souhlas k uzavírání úvěrových smluv, schvaluje průběžně výši a správnost hotových výdajů insolvenčního správce a nákladů spojených s udržováním a správou majetkové podstaty.³⁸ S funkcí v tomto věřitelském orgánu je bezpochyby spojena velká moc ovlivňovat strategické kroky. Svůj hlas by měli věřitelé dávat s rozmyslem a zvolený věřitel by si měl uvědomit důležitost svého působení a podle toho k němu také přistupovat.

3.1.3. Insolvenční soud

Insolvenční soud působí v insolvenčním řízení v roli „nezaujatého třetího“, který je však oproti účastníkům nadán pravomocí nově upravit jejich práva a povinnosti, byť proti jejich vůli.

V insolvenčním řízení je věcně příslušný krajský soud, místně příslušný pak soud, v jehož obvodu je obecný soud dlužníka.³⁹ Nejčastěji se tedy bude jednat o soud, v jehož obvodu má účastník bydliště. „K pojmu „bydliště“ je třeba uvést, že není totožný s obsahem pojmu „trvalý pobyt“, které užívají předpisy správního práva

³⁷ Hostinský, J.: Věřitel v českém a evropském insolvenčním právu. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 66

³⁸ InsZ, §58 odst.2

³⁹ InsZ, §7a a §7b

upravující evidenci obyvatel. Bydlištěm se rozumí místo, v němž osoba bydlí s úmyslem se zde trvale zdržovat, zpravidla proto, že zde má svůj byt či rodinu.“⁴⁰

Činnost insolvenčního soudu je možné rozlišit na

- a. **Řídící činnost** – vydávání rozhodnutí, jejichž vydání zákon ukládá nebo předpokládá; především v části od podání návrhu na rozhodnutí o úpadku dlužníka do rozhodnutí o existenci úpadku
- b. **Dohlížecí činnost** – vykonávaná průběžně nad postupem a činností ostatních procesních subjektů a rozhodování o záležitostech s tím souvisejících; především od rozhodnutí o existenci úpadku

Obecné pravidlo zakotvené v §91 insolvenčního zákona určuje, že proti rozhodnutím, která insolvenční soud činí při výkonu dohlédací činnosti včetně předběžných opatření, není odvolání přípustné, pokud zákon nestanoví jinak. Vzhledem k tomu, že není možné taxativně vymezit jednotlivá rozhodnutí, která jsou vydávána v rámci rozhodovací činnosti soudu, vzniká v praxi často problém vymezit hranici mezi dohledovou činností soudu a statutární rozhodovací činností.

3.1.4. Insolvenční správce

O postavení insolvenčního správce se vedou mnohé polemiky. Názory se pohybují na stupnici od extrému v podobě postavení veřejného činitele až po absolutní protipól představující podnikatele v soukromoprávních věcech. Shodují se pouze v jednom, a to že insolvenční správce má postavení *sui generis*. „*Je zvláštním procesním subjektem, který se pokládá za účastníka insolvenčního řízení tam, kde je rozhodováno o jeho právech a povinnostech.*“⁴¹

„Úkolem insolvenčního správce je vlastní realizace cíle insolvenčního řízení při respektování práv a dodržování povinností jak dlužníka, tak také věřitelů, přičemž

⁴⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23.6.2010, č. j. 3 VSPH 101/2010-A-11

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.9.2010 č. j. 29 NSČR 2/2010-B-178

*nutno zdůraznit, že veškerá činnost insolvenčního správce podléhá dohlédací činnosti insolvenčního soudu.*⁴²

Insolvenční správce je povinen při výkonu funkce postupovat svědomitě a s odbornou péčí; je povinen vyvinout veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší možné míře. Společnému zájmu věřitelů je povinen dát při výkonu funkce přednost před zájmy vlastními i před zájmy jiných osob.⁴³ Insolvenční správce jedná svým jménem na účet dlužníka, pokud na něho přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou.⁴⁴

Insolvenčního správce ustanovuje na začátku řízení, nejpozději však v rozhodnutí o úpadku, insolvenční soud. O jeho dalším působení ale rozhodují věřitelé na první schůzi věřitelů konané od skončení přezkumného jednání. Později se již k této otázce vyjadřovat nemohou. Na této první schůzi se mohou usnést, že ustanoveného insolvenčního správce odvolají z funkce a ustanoví nového, jiného správce, nebo naopak mohou potvrdit trvání funkce dosavadního insolvenčního správce i nadále. Pro usnesení o odvolání musí hlasovat nejméně polovina všech přihlášených věřitelů, počítaná podle výše pohledávek. Insolvenční soud usnesení o ustanovení nového insolvenčního správce potvrdí, ledaže by ustanovený správce nesplňoval zákonné podmínky správcovství, tedy zápis v seznamu správců u Ministerstva spravedlnosti, existence pojištění a nepodjatost správce. Z žádného jiného důvodu není soud oprávněn volbu věřitelů zamítnout. Toto právo schůze věřitelů je jedním z nejdůležitějších vyjádření rozsahu vlivu věřitelů na insolvenční řízení.

3.2. INSOLVENČNÍ NÁVRH

Insolvenční návrh je právní jednání, jímž se zahajuje insolvenční řízení. Aktivně legitimován k jeho podání je dlužník nebo jeho věřitel; jde-li o hrozící úpadek, může insolvenční návrh podat jen dlužník.⁴⁵

⁴² Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25.3.2009, č. j. 3 VSOL 25/2009-B-97

⁴³ InsZ, §36 odst.1

⁴⁴ InsZ, §40 odst.1

⁴⁵ InsZ, §97 odst. 5

3.2.1. Náležitosti a vady návrhu

Návrh může být podán buď v listinné podobě, nebo elektronicky. Pokud navrhovatel zvolí klasický listinný způsob podání, musí jej opatřit svým úředně ověřeným podpisem. Modernější elektronické podání vyžaduje uznávaný elektronický podpis nebo zaslání prostřednictvím datové schránky. Pokud by podmínka ověření navrhovatele nebyla splněna, k návrhu soud nebude vůbec přihlížet. „*Právní konstrukce tzv. nepřihlížení k insolvenčnímu návrhu znamená, že chybí procesní úkon, v jehož důsledku by mohlo být zahájeno insolvenční řízení. Je-li tomu tak, pak tu není insolvenčního řízení a pak tu logicky též není zákonné opory pro jakékoliv rozhodování soudu.*“⁴⁶ O „nepřihlížení“ vyrozumí insolvenční soud navrhovatele usnesením, proti němuž nejsou přípustné opravné prostředky; toto usnesení nelze doručit vyhláškou.

Vzhledem k tomu, že insolvenční návrh je způsobilý vyvolat řadu nepříznivých následků pro dlužníka, logicky se nabízí coby prostředek zneškodnění konkurenta v hospodářské soutěži, který se však v úpadku vůbec nacházet nemusí. Proto byl do insolvenčního zákona tzv. doprovodným zákonem č. 296/2007 Sb. doplněn požadavek na takto důkladné ověření totožnosti navrhovatele. Díky jednoznačné identifikaci navrhovatele se pak může dlužník vůči němu domáhat uhrazení případné škody vzniklé v důsledku nepravdivého insolvenčního návrhu. Postupovat bude podle §147 insolvenčního zákona.

Insolvenční návrh musí kromě **obecných náležitostí** podání uvedených v §42 odst.4 občanského soudního řádu obsahovat⁴⁷

- a. Označení insolvenčního navrhovatele
- b. Označení dlužníka, kterého se týká⁴⁸
- c. Rozhodující skutečnosti, které osvědčují (hrozící) úpadek dlužníka – „*Pouhé konstatování, že „dlužník je v úpadku“, nebo že dlužník „je insolventní“, případně že „je v platební neschopnosti“ či „předlužen“ není uvedením*

⁴⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19.6.2009, č. j. 1 VSPH 300/2009-A-10

⁴⁷ InsZ, §103

⁴⁸ Fyzická osoba musí být označena jménem, příjmením a bydlištěm; podnikatel identifikačním číslem.

okolností, které úpadek osvědčují. ⁴⁹ Úpadek dlužníka musí být možné logicky vyvodit právě z uvedených skutečností. „*Dlužník, který rezignuje na popis jakýchkoliv „rozhodujících skutečností“, předkládá insolvenčnímu soudu zásadně neprojednatelný insolvenční návrh, jenž má být bez dalšího odmítnut podle §128 odst. 1 insolvenčního zákona.*“ ⁵⁰

- d. Skutečnosti, ze kterých vyplývá oprávnění podat návrh (není-li navrhovatelem sám dlužník)
- e. Označení důkazů, kterých se insolvenční navrhovatel dovolává
- f. Jasně uvedení, čeho se tímto návrhem navrhovatel domáhá

K insolvenčnímu návrhu musí být připojené předepsané **přílohy a listinné důkazy**, kterých se navrhovatel dovolává. ⁵¹ Zákon neuvádí taxativní výčet listin, kterými může být doložen úpadek dlužníka či jeho stav. Doložení je tedy možné jakýmikoliv listinami, bez ohledu na jejich označení. Jediným požadavkem je dostatečná konkrétnost, a to na takovém stupni, aby z nich bylo možno dovést existenci závazků dlužníka zcela nezvratným způsobem. ⁵²

Pokud by navrhovatel nepředložil s návrhem na zahájení insolvenčního řízení zákonem požadované přílohy a listiny, vyzve insolvenční soud navrhovatele k odstranění této vady. Podle § 393 odst. 1 insolvenčního zákona nemůže soud stanovit k doplnění návrhu dlužníka – fyzické osoby lhůtu delší 7 dní, naproti tomu u dlužníka – právnické osoby lze podle §128 odst. 2 a §98 odst. 1 insolvenčního zákona stanovit lhůtu i delší, neboť se předpokládá, že objem požadovaných příloh bude obsáhlejší a tudíž i jejich příprava bude náročnější.

Pokud ani poté navrhovatel vadu neodstraní, či pokud je insolvenční návrh nesrozumitelný nebo neurčitý, insolvenční soud jej odmítne a to neprodleně, nejpozději však do 7 dnů poté, co byl návrh podán.

Takto krátká lhůta má za účel co nejkratší trvání účinků insolvenčního návrhu, které mohou mít velice podstatné dopady na činnost osoby, proti níž byl návrh

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.5.2010, č. j. 29 NSČR 22/2009-A-21

⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.1.2010, č. j. 29 NSČR 33/2009-A-21

⁵¹ Přílohy a listiny však nejsou součástí insolvenčního návrhu.

⁵² Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31.8.2009, č. j. 2 VSOL 215/2009-A-13

směřován. Sedmidenní lhůta k odmítnutí insolvenčního návrhu se považuje za pořádkovou lhůtu, její zmeškání tak nezakládá žádné důsledky pro dané insolvenční řízení, může tím však být založena odpovědnost státu za škodu způsobenou dlužníkovi případným prodlením s tímto odmítnutím, což by bylo považováno za nesprávný úřední postup podle zákona č.82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Proti odmítnutí insolvenčního návrhu z důvodu nedostatku obsahových náležitostí či nesrozumitelnosti anebo neurčitosti není přípustné odvolání. Součástí takového odvolání by jistě bylo doplnění odmítnutého návrhu odstraňující vady, jež k odmítnutí vedly, a byla by tak naprosto popřena logika ustanovení §128 InsZ. Jednalo by se totiž fakticky o doplnění návrhu po uplynutí soudem určené lhůty. Jak k odvolání, tak k pozdnímu doplnění soud nepřihlíží a jsou tak naprosto bez významu. Pro navrhovatele nicméně není odmítnutím založena překážka rei iudicatae, nic mu tudíž nebrání v podání nového bezvadného návrhu. Opět s ohledem na závažnost následků zahájení insolvenčního řízení je tato formálnost zcela namístě.

Odmítnutí insolvenčního návrhu podaného věřitelem může založit jeho odpovědnost za škodu nebo jinou újmu, která vznikla dlužníku či třetí osobě v souvislosti se zahájením insolvenčního řízení. Zároveň tím vzniká neúspěšnému navrhovateli povinnost uhradit náhradu nákladů řízení podle §146 odst. 3 občanského soudního řádu, které vznikly dlužníkovi v návaznosti na obranu proti věřitelově vadnému insolvenčnímu návrhu. Toto ustanovení má sloužit naopak jako obranný mechanismus dlužníka proti tzv. šikanózním insolvenčním návrhům.

3.2.2. Dlužnický návrh

Podá-li insolvenční návrh dlužník, musí jeho návrh krom náležitostí uvedených v §103 insolvenčního zákona obsahovat také:

- a. Seznam dlužníkova majetku včetně jeho pohledávek s uvedením jeho dlužníků (dále jen „**seznam majetku**“)
- b. Seznam dlužnických závazků s uvedením jeho věřitelů (dále jen „**seznam závazků**“)

c. **Seznam dlužníkůvých zaměstnanců** – nemá-li žádné, je třeba to výslovně uvést

d. **Listiny dokládající úpadek nebo hrozící úpadek**⁵³

Veškeré předložené seznamy musí být dlužníkem podepsané a musí na nich být výslovně uvedeno, že jsou úplné a správné.

V seznamu majetku je dlužník povinen označit jednotlivě svůj majetek, včetně pohledávek. U těch uvede stručně skutečnosti, na kterých se zakládají a jejich výši a dále se výslovně vyjádří k jejich dobytosti. U majetku, o kterém probíhá soudní nebo jiné řízení, či ohledně kterého již bylo příslušným orgánem rozhodnuto, dlužník tato řízení (rozhodnutí) označí.⁵⁴

V seznamu závazků je dlužník povinen jako své věřitele označit všechny osoby, o kterých je mu známo, že vůči němu mají pohledávky nebo jiná majetková práva, nebo které vůči němu pohledávky nebo jiná majetková práva uplatňují. Jsou-li věřiteli dlužníka osoby dlužníkovi blízké, musí tyto skutečnosti výslovně uvést. V seznamu závazků tedy dlužník výslovně uvede údaj o výši a splatnosti jednotlivých závazků a stručně uvede, které z pohledávek svých věřitelů popírá co do důvodu nebo co do výše a proč. Má-li dlužník věřitele, o kterých je mu známo, že proti němu mají právo na uspokojení ze zajištění, nebo kteří toto právo proti němu uplatňují, uvede je odděleně. U pohledávek těchto věřitelů dále označí věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty a také zda a v jakém rozsahu právo na uspokojení ze zajištění popírá a proč.⁵⁵

*„Pokud tedy v seznamu závazků dlužník neuvede nic o popření v seznamu uvedených pohledávek ani nic o jejich zajištění, vyplývá z něj, že tyto pohledávky nepopírá a že zajištěny nejsou.“*⁵⁶

Úplnost a správnost seznamů je nesmírně důležitá, neboť zakládá důvěryhodnost dlužníka. Pokud by v řízení vyšlo později najevo, že dlužník úmyslně neuvedl veškerý svůj majetek či závazky, důvěra věřitelů i insolvenčního soudu v jeho dobrý úmysl by

⁵³ InsZ, §104 odst.1

⁵⁴ InsZ, §104 odst.2

⁵⁵ InsZ, §104 odst.3

⁵⁶ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31.7.2008, č. j. 1 VSOL 72/2008-A-22

tím byla v lepším případě silně podryta, v horším by to mohlo zakládat důvod pro zrušení schváleného rozhodnutí.

3.2.3. Věřitelský návrh

Podá-li insolvenční návrh věřitel, je povinen doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku. Jelikož cílem insolvenčního řízení není řešit spory o existenci a výši pohledávky konkrétního navrhujícího věřitele, soud navíc ani není povinen provést dokazování o tom, zda pohledávka skutečně existuje, v případě pochybností tak soud nebude pohledávku dokazovat a insolvenční návrh zamítne. Navrhující věřitel by měl důkladně zvážit, zda je jeho pohledávka objektivně splatná a zda by nebylo namíste využít spíše klasického civilního řízení.

Zároveň je třeba si uvědomit, že návrh na zahájení insolvenčního řízení nelze zaměnit s přihláškou věřitelovy pohledávky, kterou je povinen spolu s návrhem podat. *„Zákonný požadavek na současné podání insolvenčního návrhu věřitele společně s přihláškou pohledávky je zjevně veden úvahou, že věřitel podávající návrh bez toho, aniž by se současně domáhal uspokojení své pohledávky přihláškou, fakticky osvědčuje, že na řízení nemá ekonomický zájem.“*⁵⁷ Výše pohledávky není pro osvědčení aktivní legitimace navrhovatele rozhodující, nárok však musí být přesně uveden. Spolu s pohledávkou věřitel vymezí i příslušenství této pohledávky, a to pevnou částkou uzavřenou ke dni zahájení insolvenčního řízení.⁵⁸

Nejvyšší soud konstatoval, že *„věřitel musí v návrhu uvést konkrétní údaje o alespoň jednom dalším věřiteli se splatnou pohledávkou; pokud by v návrhu nebyla uvedena okolnost, z níž by vyplývalo, že dlužník má více věřitelů, jde o podání, které neobsahuje všechny zákonem stanovené náležitosti“*⁵⁹

K dalšímu insolvenčnímu návrhu, který došel insolvenčnímu soudu poté, co na základě původního insolvenčního návrhu vydal rozhodnutí o úpadku, se dle §107 odst. 4 insolvenčního zákona nepřihlíží. Podá-li takto další insolvenční návrh věřitel a

⁵⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14.9.2010, č. j. 2 VSPH 676/2010-A-18

⁵⁸ Kozák, J. s spol.: Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 244

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21.9.2010, č. j. 29 NSČR 7/2008-A-16

připojil-li k němu přihlášku své pohledávky dle §105 insolvenčního zákona, pokládá se na základě této přihlášky pouze za přihlášeného věřitele.

3.2.4. Návrh na povolení oddlužení

Dlužník, který hodlá řešit svůj úpadek nebo hrozící úpadek oddlužením, musí s insolvenčním návrhem spojit i návrh na povolení oddlužení.⁶⁰ Aktivní legitimaci má pouze takový dlužník, který je

- a. Právní osobu, která podle zákona není považována za podnikatele a současně nemá dluhy z podnikání, nebo
- b. Fyzickou osobu, která nemá dluhy z podnikání.⁶¹

Na rozdíl od předchozí právní úpravy již není brán faktický status fyzické osoby coby podnikatele jako zásadní. Například zápis subjektu v živnostenském rejstříku nemá pro rozhodování soudu vůbec význam. Neřeší se ani fakt, zda se jedná o dluhy z podnikání současného či dřívějšího.

Zákon respektuje zásadu smluvní volnosti stran, když výslovně uvádí výjimky ze zákazu podnikatelských dluhů. I když má jedinec závazek tohoto typu, je možné řešit jeho situaci oddlužením, pokud

- a. S tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde – v takovém případě je dlužník povinen tuto skutečnost prokázat, nejlépe písemným souhlasem věřitele
- b. Jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle §308 odst. 1 pís. c) nebo d)
- c. Jde o pohledávku zajištěného věřitele

Podle §389 odst. 3 insolvenčního zákona není oprávněna podat návrh na povolení oddlužení jiná osoba než dlužník.

Nedůslednost zákonodárce můžeme vidět v ustanoveních §393 odst. 4, §394 odst. 4 a §395 odst. 4 insolvenčního zákona, kdy je několikrát paralelně zmiňována „osoba, která podala návrh na oddlužení“ a dlužník, jakoby se mohlo jednat o dvě různé osoby

⁶⁰ InsZ, §390 odst. 1

⁶¹ InsZ, §389 odst. 1

a to i přesto, že možnost podání návrhu na oddlužení patří pouze a jedině dlužníkovi. Návrh jakékoliv jiné osoby než dlužníka, nejčastěji věřitele, na zahájení insolvenčního řízení spojeného s návrhem na oddlužení musí insolvenční soud odmítnout pro nedostatek aktivní legitimace navrhovatele.⁶² Takové rozhodnutí bude spojeno s rozhodnutím o řešení úpadku dlužníka konkursem dle §396 insolvenčního zákona.

Pokud ale podá čistě insolvenční návrh, myšleno bez návrhu na oddlužení, jiná osoba než dlužník, může ten nejpozději do 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu podat sám návrh na řešení úpadku oddlužením. O tomto musí být dlužník insolvenčním soudem při doručení insolvenčního návrhu poučen.⁶³

Dokud neuplyne lhůta 30 dní, v níž je možné návrh na povolení oddlužení podat, nemůže soud rozhodnout o způsobu řešení úpadku konkursem.⁶⁴

Nelze tedy podat návrh na povolení oddlužení, aniž by bylo nejpozději současně na základě podaného insolvenčního návrhu zahájeno insolvenční řízení. Návrh na povolení oddlužení lze podat pouze na formuláři⁶⁵, který zveřejní ministerstvo způsobem umožňujícím dálkový přístup. Tato služba nesmí být zpoplatněna.⁶⁶

Pokud tedy dlužník spolu s insolvenčním návrhem podává i návrh na povolení oddlužení, musí tento obsahovat i náležitosti pro něj předepsané⁶⁷ a musí k němu být přiloženy i další pro něj požadované přílohy:⁶⁸

- a. Označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat
- b. Údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech
- c. Údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky
- d. Návrh způsobu oddlužení nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší
- e. Seznam majetku a seznam závazků (viz výše)
- f. Písemný souhlas nezajištěného věřitele, který se s dlužníkem dohodl, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jeho

⁶² InsZ, §390 odst. 3

⁶³ InsZ, §390 odst. 1

⁶⁴ Blíže usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9.11.2010, č. j. 2 VSPH 433, 434-2009-B-22

⁶⁵ http://insolvenčni-zakon.justice.cz/forms/navrh_povoleni_oddluzeni.pdf

⁶⁶ InsZ, §391 odst. 3

⁶⁷ InsZ, §391 odst. 1

⁶⁸ InsZ, §106 odst. 1

pohledávky – rovněž musí být uvedeno, jaká tedy bude nejnižší možná hodnota plnění

- g. Písemnou darovací smlouvu či smlouvu o důchodu – pokud takovou dlužník uzavře s osobou ochotnou poskytnout dlužníkovi dar za účelem splnění oddlužení či mu po dobu trvání oddlužení platit pravidelné peněžní dávky; podpisy musí být úředně ověřeny

Doplněním všech náležitostí poskytuje dlužník soudu dostatečné množství podkladů pro jeho rozhodnutí o tom, zda jsou splněny všechny podmínky pro povolení a schválení oddlužení. Jedná se tedy bezpochyby o výčet taxativní.⁶⁹

Bez těchto informací by logicky nebylo možné rozhodovat o návrhu, neboť právě na výši předpokládaných příjmů závisí možnost budoucího uspokojení věřitelů. Lze předpokládat, že právě výše předpokládaných příjmů bude rozhodujícím faktorem věřitelů při volbě způsobu oddlužení.

Navrhuje-li dlužník oddlužení plněním splátkového kalendáře, může v návrhu požádat insolvenční soud o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek. V takovém případě však musí uvést také konkrétní výši navrhovaných měsíčních splátek, případně způsob jejich určení, a zároveň vysvětlit důvody, které vedly k jeho úpadku.⁷⁰ Bylo by více než vhodné, aby dlužník zároveň uvedl i důvody, pro které žádá o nižší než obvyklé měsíční splátky.

Za budoucí příjmy dlužníka lze považovat jeho plat či mzdu, starobní či invalidní důchod apod. *„Příspěvek na děti a výživné, které jim je podle soudního rozhodnutí povinen poskytovat druhý rodič, nelze zahrnout do příjmů dlužníka, ze kterých lze provádět srážky. Nejedná se totiž o jeho příjem, ale o příjem pro potřeby dětí, a k dlužnickových rukám jsou tyto peníze pouze vypláceny.“*⁷¹ Rovněž pouze ku prospěchu dlužníka lze vnímat potenciální příjmy z jeho budoucí podnikatelské činnosti. *„Do očekávaných příjmů je třeba uvést též příjmy manžela dlužníka, neboť i ty patří do společného jmění manželů, za předpokladu, že manžel svým podpisem na povolení*

⁶⁹ Blíže viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4.4.2008, č. j. VSPH 9/2008-A-8

⁷⁰ InsZ, §391 odst. 2

⁷¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28.5.2009, č. j. 2 VSOL 138/2009-A-27

oddlužení souhlasil s tím, aby pro účely oddlužení byl použit veškerý majetek ve společném jmění manželů.^{72,73}

Neobsahuje-li návrh na povolení oddlužení všechny náležitosti nebo je nesrozumitelný nebo neurčitý, insolvenční soud usnesením vyzve osobu, která jej podala, k jeho opravě nebo doplnění v určené lhůtě, která nesmí být delší než 7 dnů. Současně ji poučí, jak má opravu nebo doplnění provést.⁷⁴

Z přístupu uvedeném v tomto ustanovení je jasně patrný rozdíl mezi návrhem na zahájení insolvenčního řízení a návrhem na povolení oddlužení. Zatímco nesrozumitelnost a neúplnost návrhu na zahájení insolvenčního řízení vede podle §128 InsZ k jeho okamžitému odmítnutí, u návrhu na povolení oddlužení naopak soud vyzve dlužníka k jeho doplnění a nadto jej doplní, jak tento požadavek úspěšně splnit.

Pokud dlužník ani přes výzvu insolvenčního soudu návrh nedoplní, soud návrh na povolení oddlužení odmítne dle §393 odst. 3 InsZ. *„Podle §3 odst. 2 insolvenčního zákona totiž platí, že nesplnění povinnosti předložit na výzvu insolvenčního soudu seznam majetku, závazků a zaměstnanců zakládá domněnku úpadku dlužníka. Jedná se sice pouze o domněnku a dlužník ji může kvalitním vyjádřením k návrhu podpořeným příslušnými listinami vyvrátit. Nepředložení seznamů v kombinaci s nic neříkajícím a neurčitým vyjádřením k insolvenčnímu návrhu, případně v kombinaci s vyjádřením, jež pouze popírá pohledávku navrhujícího věřitele a nevyvrací úpadek dlužníka, povede k rozhodnutí o úpadku.*⁷⁵ Soud tedy podle §396 odst.1 InsZ prohlásí na dlužníkuv majetek konkurs.

⁷² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10.9.2010, č. j. 1 VSPH 795/2010-A-14

⁷³ Pokud by manžel dlužníka svůj podpis nepřipojil ani přes výzvu soudu, návrh na povolení oddlužení (tedy ne celý insolvenční návrh) soud odmítne podle §393 odst. 3 insolvenčního zákona, ledaže bude doloženo, že oddlužením nebude dotčen majetek z nevypořádaného SJM a rozsah vyživovacích povinností dlužníka vůči manželovi a dětem.

⁷⁴ InsZ, §393 odst. 1

⁷⁵ Maršíková, J.: Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka především pro právníky, Vyd. 3. Praha: Linde Praha, 2014, s. 53.

3.3. ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ

Zahájení insolvenčního řízení nastává pouze na návrh podaný aktivně legitimovanou osobou a stane se tak dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu.⁷⁶

Podá-li žadatel návrh u soudu, který není věcně příslušný, nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení teprve v den, kdy je návrh na zahájení insolvenčního řízení předán věcně a místně příslušnému soudu; na rozdíl od obecné úpravy, kdy se civilní soudní řízení považuje za zahájené dnem, kdy je návrh doručen kterémukoliv soudu. Předání od věcně nepříslušného soudu ke správnému adresátovi probíhá podle §104a občanského soudního řádu. Jelikož toto ustanovení neurčuje žádnou konkrétní lhůtu, ve které musí být podaný návrh postoupen příslušnému soudu, může podání k nesprávnému soudu způsobit podstatné prodlení mezi návrhem samotným a vydáním vyhlášky dle §101 InsZ.

Nejpozději do 2 hodin poté, kdy příslušný soud obdrží insolvenční návrh, oznámí zahájení insolvenčního řízení vyhláškou. Jestliže soud obdrží návrh v době, kdy do skončení úředních hodin zbývají méně než 2 hodiny, nebo ve dnech pracovního klidu, zveřejní tuto vyhlášku nejpozději do 2 hodin po zahájení úředních hodin nejbližšího pracovního dne.⁷⁷

Vyhláška musí vždy obsahovat:

- a. Označení insolvenčního soudu, který ji vydal
- b. Označení insolvenčního navrhovatele
- c. Označení dlužníka
- d. Údaj o okamžiku jejího zveřejnění v insolvenčním rejstříku
- e. Jméno a příjmení osoby, která ji vydala
- f. Den vydání

Následně se vyhláška doručuje všem účastníkům insolvenčního řízení a není proti ní přípustné odvolání. Vyhláška tak sama o sobě nezakládá počátek insolvenčního řízení, ale deklaruje již vzniklý stav. Především však vyvolává účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení vymezené v §109 - §111 InsZ.

⁷⁶ InsZ, §97 odst.1

⁷⁷ InsZ, §101 odst.1

Insolvenční řízení je řízením návrhovým a sporným a to i v případě, kdy je jediným navrhovatelem dlužník. Byť by povinnost soudu provést i jiné důkazy než navržené účastníky řízení uvedená v §86 insolvenčního zákona mohla vést k domněnce o opačném charakteru insolvenčního řízení, tj. že jde o řízení nesporné, faktem zůstává, že se jedná o výjimku, která nemůže závěr o celkové charakteristice insolvenčního řízení změnit.⁷⁸

3.3.1. Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení

Zahájením insolvenčního řízení dochází ke spuštění mechanismu, který má posloužit co nejefektivnějšimu výslednému řešení situace. Proto jsou zákonem pevně zakotveny účinky, které se spustí zároveň se zahájením řízení, a které v souhrnu mají přispět pokud možno co nejrychlejšimu a nejspravedlivějšimu výsledku. Definicí najdeme v §109 odst. 1 insolvenčního zákona:

- a. Pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nově nemohou být uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou – Věřitelé fakticky mohou začít uplatňovat svá práva prostřednictvím podání přihlášky svých pohledávek, a to až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku.⁷⁹
- b. Právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka, lze uplatnit a nově nabýt jen za podmínek stanovených tímto zákonem, to platí i pro zřízení soudcovského či exekutorského zástavního práva na nemovitostech, které bylo navrženo po zahájení insolvenčního řízení – Např. majitelé tzv. přednostních pohledávek, jak se obecně označují pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené, mají právo i po zahájení insolvenčního řízení podat proti dlužníkovi žalobu o zaplacení této své přednostní pohledávky, a to po celou dobu trvání řízení.⁸⁰
- c. Výkon rozhodnutí či exekucí, která by postihovala majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídit nebo zahájit, nelze jej však provést – pokud by

⁷⁸ Kozák, J. s spol.: Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 212

⁷⁹ InsZ, §173 odst. 1

⁸⁰ V případě, že je na majetek dlužníka prohlášen konkurs, nelze žalobu o zaplacení této přednostní pohledávky podat proti dlužníkovi, nýbž proti insolvenčnímu správci.

došlo k rozhodnutím či opatřením přijatým v rozporu s tímto omezením, nebude se k nim v insolvenčním řízení přihlížet. Insolvenční soud může totiž kdykoliv i bez návrhu pozastavit jejich vykonatelnost či odložit jejich právní moc, nebo také může zakázat přijetí rozhodnutí. V průběhu insolvenčního řízení je tedy věřitel oprávněn navrhnout zahájení řízení o výkon rozhodnutí nebo exekuci, provedení je však možné až po ukončení insolvenčního řízení. Rovněž soud může nařídit soudní jednání, projednat při něm žalobu a následně vydat rozsudek.

- d. Nelze uplatnit dohodou věřitele a dlužníka založené právo na výplatu srážek ze mzdy nebo jiných příjmů, s nimiž se při výkonu rozhodnutí nakládá jako se mzdou nebo platem

Sám ústavní soud odůvodňuje smysl §109 odst.1: „*Účelem je tedy docílit, aby zde po celou dobu trvání řízení existoval právní režim umožňující co nejefektivnější uspokojení věřitelů, a to z hlediska kvalitativního i časového. To se děje pokud možno co nejpřesnějším zjištěním majetku úpadce, k čemž slouží jednotný režim přihlašování pohledávek spojený právě se zákazem podávání žalob mimo rámec insolvenčního řízení, protože má tato právní úprava opodstatnění. Na druhé straně tato úprava chrání i osobu nacházející se v insolventi. Kdyby byla dána možnost uplatňovat pohledávky u soudu souběžně s insolvenčním řízením, mohla by být osoba nacházející se v insolventi po skončení insolvenčního řízení vystavena atakům ze strany věřitelů, vycházejících z pohledávek vzniklých před zahájením insolvenčního řízení, což by mohlo mít za následek riziko opětovného podávání návrhů na insolventi.*“⁸¹

I v odborných publikacích najdeme mnohokrát důrazné upozornění na důležitost těchto účinků.⁸² Tato ustanovení nelze tedy vnímat jinak než jako esenciální pro celé insolvenční řízení.

Za další účinky, jež mají přímou vazbu na zahájení insolvenčního řízení, můžeme považovat:

⁸¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 2.12.2010, sp. zn. II. ÚS 2444/10

⁸² Např. Kuhn, P.: Poznámky k vybraným ustanovením insolvenčního zákona in Sbirka prací na téma nové insolvenční právo, Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2006, s. 110

- e. Právní úkony, které dlužník učiní v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, jsou vůči věřitelům neúčinné, ledaže si k nim dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu⁸³
- f. Dlužník je povinen se zdržet nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení⁸⁴ – Omezení se netýká úkonů nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí. Pojem „nikoli zanedbatelné zmenšení“ není v insolvenčním zákoně definován. Dokonce ani pojem „zanedbatelný“ není v právních předpisech upraven, byť jej používá celá řada z nich. Jejich výklad tak zůstává v kompetenci soudů. Podle odborné literatury by měli soudci vycházet z „*úvahy a nejpravděpodobněji z porovnání hodnoty případně zcizené věci a dalšího majetku dlužníka*“⁸⁵. Byť by s tímto názorem řada věřitelů nesouhlasila, současná judikatura se přiklonila k názoru, že uhrazení zálohy na náklady insolvenčního řízení není možné považovat za činnost prováděnou v neprospěch věřitelů, jelikož je zde důvodná domněnka, že právě prokázáním schopnosti dlužníka uhradit stanovenou částku stoupá reálná šance věřitelů na dosažení alespoň částečného uspokojení jejich pohledávek, a to i kdyby tato úhrada byla financována z prodeje části majetku dlužníka.⁸⁶
- g. Nelze započíst vzájemné pohledávky dlužníka a věřitele⁸⁷

V této chvíli, má-li na tom zájem, může věřitel stále uzavřít platnou zástavní smlouvu k zajištění již existující nebo nově vznikající pohledávky za dlužníkem, kdy předmětem zástavního práva je majetek dlužníka, měl by si však uvědomit, že pokud

⁸³ InsZ, §111 odst. 3

⁸⁴ InsZ, § 111

⁸⁵ Kozák, J. s spol.: Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 267

⁸⁶ Blíže usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30.10.2008, č. j. 1 VSPH 170/2008-B-17

⁸⁷ InsZ, §140

insolvenční soud rozhodne o úpadku dlužníka, nebude moci toto právo ze zajištění uplatnit, jelikož jej nabyt až po zahájení insolvenčního řízení. K jeho pohledávce se v insolvenčním řízení bude tudíž přistupovat jako k pohledávce nezajištěné.

Účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku.⁸⁸ Tyto účinky trvají do skončení insolvenčního řízení, tedy do okamžiku právní moci rozhodnutí, kterým bude insolvenční řízení ukončeno, v případě oddlužení rozhodnutím o splnění oddlužení dle §413 insolvenčního zákona.

3.3.2. Záloha na náklady insolvenčního řízení

Insolvenční soud může před rozhodnutím o insolvenčním návrhu uložit insolvenčnímu navrhovateli⁸⁹, aby ve stanovené lhůtě zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, je-li to nutné ke krytí nákladů řízení a prostředky k tomu nelze zajistit jinak; to platí i tehdy, je-li zřejmé, že dlužník nemá žádný majetek.⁹⁰

Z toho plyne, že ve chvíli uložení zálohy musí být návrh na zahájení bezvadný, a to včetně příloh. Nemělo by smysl ukládat zálohu např. aktivně nelegitimované osobě.

Jde-li o dlužnický návrh, je třeba si uvědomit, že insolvenční soud nebude při úvaze o uložení povinnosti uhradit zálohu na náklady insolvenčního řízení brát v potaz fakt, že v okamžiku podání návrhu již dlužník nemá dostatek peněžních prostředků k uhrazení zálohy. Záloha tedy fakticky funguje jako pomyslný test, zda vůbec dlužník disponuje nějakým finančním obnosem. Jak bylo mnohokrát judikováno, neexistuje-li hmotný substrát, na základě kterého by došlo k novému uspořádání majetkových poměrů dlužníka a jeho věřitelů, což je podle §1 insolvenčního zákona hlavním smyslem insolvenčního řízení, postrádá insolvenční řízení smysl, neboť jeho

⁸⁸ InsZ, §109 odst. 4

⁸⁹ Jediným okruhem insolvenčních navrhovatelů, kterým dle soudní praxe nikdy nebývá uložena záloha, jsou ti, kteří opírají svou aktivní legitimitaci o pracovněprávní nárok. Je totiž dosti pravděpodobné, že právě neplněním dlužnických povinností vůči navrhovateli je ten nyní v situaci, kdy by pro něj zaplacení zálohy mohlo být likvidační. Tento případ tedy může nastat pouze v případě, že se jedná o dlužníka – podnikatele; při oddlužení je tudíž tato situace prakticky vyloučena.

⁹⁰ InsZ, §108 odst.1

pokračování by vedle pouze k navýšení nákladů bez reálné šance na alespoň nějaké řešení insolvenční situace dlužníka.⁹¹

„Rovněž také odvolací námitka, že by se zaplacením zálohy na náklady insolvenčního řízení zvýšily náklady insolvenčního navrhovatele v souvislosti s vymáháním jeho pohledávky za dlužníkem, je v insolvenčním řízení zcela irelevantní. Účelem insolvenčního řízení totiž není vymožení pohledávky konkrétního insolvenčního navrhovatele. Toho může insolvenční navrhovatel dosáhnout cestou nalézacího řízení a následně výkonem rozhodnutí či exekuce.“⁹²

Maximální výše zálohy činí dle §108 odst. 2 InsZ 50 000 Kč. Přesná částka v konkrétním případě závisí na volné úvaze soudu.

Povinnost zaplatit zálohu neuloží insolvenční soud dlužníku, o jehož insolvenčním návrhu může rozhodnout bez zbytečného odkladu tak, že vydá rozhodnutí o úpadku, s nímž spojí rozhodnutí o povolení oddlužení.⁹³ Důvodem pro neuložení tedy nemůže být, jak již bylo řešeno, absence finančních prostředků navrhovatele.

„Záloha na náklady insolvenčního řízení není soudním poplatkem (jde o zcela jiný institut odlišného účelu a tomu odpovídajícího vlastního právního režimu), a proto ustanovení o soudním poplatku obsažená v občanském soudním řádu ani zákoně o soudních poplatcích nelze na tuto zálohu ani přiměřeně použít.“⁹⁴

Soud o zaplacení zálohy rozhoduje usnesením, proti kterému je přípustný opravný prostředek. V případě odvolání může odvolací soud výši zálohy modifikovat.

Nebude-li záloha na náklady insolvenčního řízení ve stanovené lhůtě zaplacena, může insolvenční soud před rozhodnutím o insolvenčním návrhu insolvenční řízení zastavit, a neučiní-li tak, může přikročit k jejímu vymáhání; o tom musí insolvenčního navrhovatele poučit.⁹⁵

Byť další postup po neuhrazení zálohy na náklady insolvenčního řízení záleží na volné úvaze soudu, dojde pravděpodobně k zastavení většiny případů, neboť vymáhání se z pohledu soudu jeví jako zbytečně náročné a neefektivní.

⁹¹ Např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3.10.2010, č. j. 1 VSPH 742/2010-A-10

⁹² Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11.3.2009, č. j. 3 VSOL 45/2009-A-28

⁹³ InsZ, §108 odst.1

⁹⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18.12.2008, č. j. 1 VSPH 58/2009-A-15

⁹⁵ InsZ, §108 odst. 3

Nejde-li o dlužníka, může osoba, která zaplatila zálohu na náklady insolvenčního řízení, uplatnit její náhradu v insolvenčním řízení jako pohledávku za majetkovou podstatou.⁹⁶

3.4. ROZHODNUTÍ O NÁVRHU NA POVOLENÍ ODDLUŽENÍ

Dle §134 insolvenčního zákona je insolvenční soud povinen učinit do 10 dnů od podání insolvenčního návrhu úkony směřující k rozhodnutí věci. O insolvenčním návrhu rozhodne bez zbytečného odkladu, v případě insolvenčního návrhu dlužníka nejpozději do 15 dnů od jeho podání.

Byť toto ustanovení budí dojem rychlosti soudního řízení, faktem zůstává, že nesplnění uvedených lhůt insolvenčním soudem nevyvolává žádné důsledky ve vztahu k řízení jako takovému, neboť jde o lhůty čistě pořádkové. Jejich nedodržení může nanejvýše zapříčinit kárné opatření vůči insolvenčnímu soudci, jež tyto lhůty porušil. Jedinou obranou účastníků řízení proti porušení ustanovení §134 insolvenčního zákona zůstává stížnost k předsedovi insolvenčního soudu pro průtahy v řízení. Jelikož však je insolvenční řízení z principu své povahy velice různorodé a může se týkat jak téměř nepatrných, tak naopak značně rozsáhlých případů, je vhodné postup insolvenčního soudu z pohledu naplnění časového harmonogramu hodnotit vždy individuálně s přihlédnutím k jednotlivým případům.

Veškeré skutečnosti, na jejichž základě insolvenční soud rozhoduje, musí být v rámci projednání insolvenčního návrhu osvědčeny.⁹⁷ V případě dlužnického návrhu postačí, jsou-li rozhodné skutečnosti osvědčeny údaji insolvenčního návrhu a jeho přílohami.

O insolvenčním návrhu osoby jiné než dlužníka lze rozhodnout bez nařízení jednání jen tehdy, jestliže

- a. Insolvenční soud plně vyhoví návrhu, kterému nikdo neodporoval, nebo

⁹⁶ InsZ, §108 odst. 4

⁹⁷ InsZ, §131

- b. O něm lze rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí.⁹⁸

Možnost rozhodnout bez nařízení ústního jednání závisí tedy plně na úvaze soudu. Jelikož tato situace není definována jako „povinnost“ soudu, určitě není procesním pochybením, pokud se soud rozhodl nařídit jednání i tehdy, mohl-li vydat rozhodnutí o návrhu bez jednání.⁹⁹

Pro oddlužení nicméně bude možnost využití tohoto institutu značně omezená, neboť v případě oddlužení je vyžadována vysoká míra součinnosti dlužníka. Navíc i v zákoně je přímo zakotveno pravidlo, že dlužníku vždy musí být dána možnost se k insolvenčnímu návrhu před rozhodnutím o úpadku vyjádřit.¹⁰⁰ Podle Komentáře k insolvenčnímu zákonu tato právní úprava logicky navazuje na předchozí legislativní vývoj i s tendencemi judikatury Evropského soudu pro lidská práva a příslušené judikaty Nejvyššího soudu ČR.¹⁰¹

V další fázi řízení může tedy dojít k :

- a. **Odmítnutí insolvenčního návrhu** insolvenčním soudem
- b. **Zpětvzetí insolvenčního návrhu** insolvenčním navrhovatelem
- c. **Zamítnutí insolvenčního návrhu / Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení** insolvenčním soudem
- d. **Rozhodnutí o úpadku dlužníka** insolvenčním soudem

Pokud insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne, vezme na vědomí jeho zpětvzetí nebo jej zamítne, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem.¹⁰² Dlužník by si tedy v okamžiku podání návrhu na povolení oddlužení měl uvědomovat, že buďto bude navržené oddlužení realizovat, nebo bude

⁹⁸ InsZ, §133 odst. 1

⁹⁹ Blíže usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18.3.2009, č. j. 2 VSOL 31/2009-A-52

¹⁰⁰ InsZ, §133 odst. 3

¹⁰¹ Kozák, J. s spol.: Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 324

¹⁰² InsZ, §396

jeho úpadek řešen konkursem. Měl by tedy k podání návrhu přistupovat maximálně zodpovědně.

3.4.1. Odmítnutí návrhu

Návrh na povolení oddlužení insolvenční soud odmítne, není-li přes jeho výzvu řádně doplněn a v řízení o něm nelze pro tento nedostatek pokračovat nebo nejsou-li k němu přes jeho výzvu připojeny zákonem požadované přílohy anebo neobsahují-li tyto přílohy přes jeho výzvu stanovené náležitosti.¹⁰³

Princip tohoto pravidla vychází ze známého přísloví „komu není rady, tomu není pomoci.“ Nemá-li dlužník sám zájem na včasné a úplné doplnění svého návrhu, bez něhož povolení oddlužení není možné, a tudíž nemá zájem na oddlužení samotném, není důvod se tímto případem nadále zabývat a plýtvat tak omezenými zdroji insolvenčního soudu.

Zákon dále upravuje speciální případ **zjevně bezdůvodného návrhu** podaného věřitelem.¹⁰⁴ Za takový je návrh považován, pokud

- a. Insolvenční navrhovatel dokládá oprávnění jej podat pohledávkou, ke které se pro účely rozhodnutí o úpadku nepřihlíží
- b. Jde-li o insolvenční návrh podaný opětovně a insolvenční navrhovatel při jeho podání nedoloží, že splnil povinnosti uložené mu případně předchozím rozhodnutím o insolvenčním návrhu
- c. Jeho podáním insolvenční navrhovatel zjevně sleduje zneužití svých práv na úkor dlužníka

„Příkladem takové situace může být, že insolvenční navrhovatel připojí k insolvenčnímu návrhu a přihlášce pohledávky listiny, z nichž plyne, že podání insolvenčního návrhu není či nebylo motivováno vnitřním přesvědčením insolvenčního navrhovatele o tom, že dlužník je v úpadku, nýbrž snahou přimět dlužníka podáním insolvenčního návrhu k úhradě pohledávky insolvenčního navrhovatele.“¹⁰⁵

¹⁰³ InsZ, §393 odst.3

¹⁰⁴ InsZ, §128a

¹⁰⁵ Důvodová zpráva k zákonu č.334/2012 Sb. – účinnost od 1.11.2012

Toto ustanovení bylo do právní úpravy insolvence doplněno k obraně dlužníka před šikanózními návrhy ostatních osob, které by jinak mohly beztretně značně narušovat běžný život téměř kteréhokoliv jedince.

Zjevně bezdůvodný návrh insolvenční soud neprodleně zamítne, nejpozději do 7 dnů od okamžiku jeho podání. V rozhodnutí může insolvenční soud uložit navrhovateli, aby za podání tohoto zjevně bezdůvodného návrhu zaplatil pořádkovou pokutu v maximální výši 50 000 Kč, přičemž vezme v potaz okolnosti konkrétního případu.

Toto pořádkové opatření považuje řada odborníků za minimálně diskutabilní. Jeden z možných úhlů pohledu je i ten, že navrhovatel je sankcionován za fakt, že se jeho právní názor na konkrétní záležitost liší od právního názoru insolvenčního soudu. Je tedy namístě každé takové uložení důkladně zvážit, a zodpovědně jej využít pouze v případech, kdy je úmysl zneužití insolvenčního řízení k individuálním zájmům jasně a bezpochyby prokazatelný.¹⁰⁶

Odmítnout insolvenční návrh jako zjevně bezdůvodný je možné, pouze pokud se jedná o návrh jinak úplný, tedy obsahující všechny náležitosti podle §103 a §104 insolvenčního zákona.

3.4.2. Zpětvzetí návrhu

Insolvenční návrh může insolvenční navrhovatel vzít zpět až do vydání rozhodnutí o úpadku nebo do právní moci jiného rozhodnutí o insolvenčním návrhu.¹⁰⁷ Insolvenční soud následně

- a. **Zastaví řízení** – byl-li návrh vzat zpět do vydání rozhodnutí o úpadku
- b. **Zruší rozhodnutí** – byl-li návrh vzat zpět poté, co o něm insolvenční soud rozhodl jinak než vydáním rozhodnutí o úpadku, avšak toto rozhodnutí dosud nenabývalo právní moci
- c. **Rozhodne, že zpětvzetí není účinné** – byl-li návrh vzat zpět až po vydání rozhodnutí o úpadku¹⁰⁸ či poté, co jiné rozhodnutí o insolvenčním návrhu již nabývalo právní moci

¹⁰⁶ Kozák, J. s spol.: Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 309

¹⁰⁷ InsZ, §129 odst.1

Pokud by i přes zpětvzetí návrhu bylo vydáno rozhodnutí o úpadku, bylo by zatíženo právní vadou.

Pokud je v daném případě insolvenčních navrhovatelů více a insolvenční návrh vezme zpět pouze jeden z nich, insolvenční soud řízení zastaví jen ve vztahu k navrhovateli, který vzal návrh zpět.¹⁰⁹ „Pokud by tedy byl insolvenční navrhovatel zároveň i v pozici přihlášeného věřitele a vzal zpět pouze insolvenční návrh, aniž by také výslovně vzal zpět i přihlášku své pohledávky, zůstává nadále účastníkem insolvenčního řízení na podkladě předmětné přihlášky pohledávky.“¹¹⁰

Vzal-li věřitel zpět svůj insolvenční návrh, může jej pro tutěž pohledávku znovu podat až po 6 měsících ode dne jeho zpětvzetí.¹¹¹ Toto ustanovení má za cíl bránit opakovanému podávání věřitelského insolvenčního návrhu, což by sice bylo jistě účinnou formou nátlaku na dlužníka k plnění dané pohledávky, která však není smyslem insolvenčního řízení.

„Dlužník naopak není v podávání insolvenčních návrhů nijak omezen, může tak činit i opakovat. Je otázkou, jestli by i v tomto případě nebyla na místě určitá míra regulace, protože i dlužník může zneužívat insolvenční řízení ve svůj prospěch, např. z důvodu odvracení probíhající exekuce.“¹¹²

Naproti tomu návrh na povolení oddlužení může dlužník vzít zpět, dokud insolvenční soud nerozhodne o schválení oddlužení. Jelikož dlužník jako jediná osoba může podat návrh na povolení oddlužení, je také jediným, kdo může tento návrh vzít zpět.

Ve chvíli, kdy toto své oprávnění vyčerpá, nemůže již návrh opakovaně podat znovu. Tento zákaz se vztahuje pouze k danému konkrétnímu insolvenčnímu řízení,

¹⁰⁸ Tedy v okamžiku vyhlášení insolvenčním soudem, popř. zveřejněním v insolvenčním rejstříku

¹⁰⁹ InsZ, § 130 odst.2

¹¹⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29.5.2012, č. j. 3 VSPH 1463/2011-B-83

¹¹¹ InsZ, § 129 odst.2

¹¹² Kozák, J. s spol.: Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 312

nejedná se tedy o zákaz absolutní, vztahující se na všechny budoucí řízení, která dosud ani nebyla zahájena.

Insolvenční soud vezme zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení na vědomí rozhodnutím, jenž doručí osobě, která návrh podala¹¹³, dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru; odvolání proti tomuto rozhodnutí není přípustné.¹¹⁴ Pokud by bylo zpětvzetí podáno pozdě, nebude účinné.

3.4.3. Zamítnutí návrhu

Dle § 143 insolvenčního zákona insolvenční soud insolvenční návrh zamítne, nejsou-li splněny zákonem stanovené předpoklady pro vydání rozhodnutí o úpadku. Podmínky pro rozhodnutí insolvenčního soudu o **zamítnutí insolvenčního návrhu** jsou zrcadlovým odrazem obsahu ustanovení §3 InsZ, jenž obsahuje podmínky definice úpadku.

Byl-li návrh podán věřitelem, insolvenční soud jej zamítne, pokud nebylo osvědčeno, že existují minimálně dva věřitelé¹¹⁵ se splatnou pohledávkou proti dlužníku, nebo také v případě, osvědčí-li dlužník jednající v dobré víře, že jeho platební neschopnost vznikla v důsledku protiprávního jednání třetí osoby a že se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že ji odvrátí v době do 3 měsíců po splatnosti jeho peněžitých závazků.

V posuzování, zda se dlužník nachází či nenachází ve stavu úpadku, není rozhodným dnem den podání insolvenčního návrhu, nýbrž právě den rozhodování o insolvenčním návrhu. Dlužník tak má jedinečnou příležitost v tomto časovém horizontu ovlivnit insolvenční řízení tím nejzásadnějším způsobem, a to tak, že se ze stavu úpadku dostane. V případě, že je úspěšný, insolvenční návrh končí zamítnutím. Velice často se lze v praxi setkat s poněkud pochybným, ale legálním postupem, při kterém

¹¹³ Zde měl zákonodárce pravděpodobně na mysli osobu, která podala insolvenční návrh, nikoliv návrh na povolení oddlužení, neboť pak by bylo zbytečné uvádět dále i osobu dlužníka.

¹¹⁴ InsZ, §394 odst.2

¹¹⁵ Za další osobu se nepovažuje osoba, na kterou byla převedena některá z pohledávek insolvenčního návrhatele proti dlužníku nebo její část v době 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení – toto pravidlo má zabránit umělému vytváření plurality věřitelů pomocí převodu jedné jediné pohledávky.

dlužník po podání insolvenčního návrhu uhradí svůj závazek vůči insolvenčnímu navrhovateli a ten tak ztratí aktivní legitimaci k podání insolvenčního návrhu. V důsledku toho většinou navrhovatel vezme svou iniciativu zpět, pokud tak neučiní, insolvenční soud jeho návrh zamítne. Nevýhoda formalismu se projeví v situaci, kdy v takovémto případě existují i další přihlášení věřitelé dlužníka se splatnými pohledávkami, ale žádný z nich se nestal zároveň navrhovatelem řízení. I v tomto stavu totiž platí, že insolvenční návrh musí být podán osobou oprávněnou k tomuto kroku i v době jeho posuzování. Soud proto tento návrh nezbytně zamítne. V těchto situacích má insolvenční navrhovatel nárok alespoň na náhradu nákladů insolvenčního řízení, neboť jeho ukočení způsobil dlužník svým úmyslným jednáním.

Insolvenční návrh však nelze zamítnout proto, že majetek dlužníka nebude postačovat k úhradě nákladů insolvenčního řízení, i když je to zřejmé.¹¹⁶ Faktem je, že obsah tohoto ustanovení poněkud odporuje základní myšlence celé insolvenční úpravy, která směřuje k budoucímu uspořádání vztahů mezi dlužníkem a věřiteli, což není proveditelné, pokud zde není dána možnost být i jen částečného uspokojení věřitelů.

Rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu se doručuje dlužníkovi a insolvenčnímu navrhovateli, odvolat proti němu se může pouze insolvenční navrhovatel.

I když se výsledek odmítnutí i zamítnutí insolvenčního návrhu z hlediska jeho navrhovatele zdá být naprosto stejný, tedy že jeho návrhu jednoduše nebylo vyhověno, z procesního hlediska je mezi těmito závěry podstatný rozdíl. Odmítnutí návrhu je rozhodnutí nemeritorní, naopak zamítnutí je rozhodnutím meritorním. V případě odmítnutí insolvenčního návrhu trpí návrh formálními vadami, což ale nutně neznamená faktickou nesprávnost, naproti tomu v případě zamítnutí insolvenčního návrhu soud rozhodl, že byť je návrh formální úplný a srozumitelný, z věcné stránky neprokazuje úpadek dlužníka.¹¹⁷

¹¹⁶ InsZ, §144

¹¹⁷ Blíže usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23.8.2010, č. j. 1 VSPH 683/2010-A-12

O **zamítnutí návrhu na oddlužení** může insolvenční soud rozhodnout, jestliže

- a. Je jím sledován nepoctivý záměr
- b. Hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí
- c. Dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení

Ve všech případech je nutné důkladně uvážit veškeré okolnosti konkrétního případu.

„Nepoctivý záměr“ je častým diskusním tématem, především pro svou nemožnost objektivního prokázání. V praxi tedy většinou vychází soud z ustálených domněnek, které ale dlužník vždy může vyvrátit.

Z počátku se za takovouto domněnku považovala trestněprávní minulost dlužníka, zejména v souvislosti s trestnými činy hospodářskými či majetkovými. Byť zůstává možným vodítkem, určitě ji nelze považovat za vodítko nezvratné. Důležitou roli zde bude hrát např. skutečnost, zda byl dlužníkův trest zahlazen, zda dlužník beze zbytku uhradil škodu způsobenou trestným činem či zda svým dalším chováním přesvědčuje věřitele o svém poctivém úmyslu.

Jako nepoctivý by mohl být vnímán také fakt, kdyby dlužník nabízel v rámci oddlužení možnost uspokojení odpovídající přesně 30 % pohledávek.¹¹⁸

Rovněž existence předchozího insolvenčního řízení může, ale nemusí indikovat nepoctivý záměr dlužníka.

„Převede-li dlužník bezplatně před podáním insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na oddlužení veškerý svůj nemovitý majetek na osobu blízkou, zkrátí tím zásadním způsobem možnost uspokojení svých věřitelů, v čemž soud spatřuje nepoctivý záměr dlužníka sledovaný návrhem na povolení oddlužení.“¹¹⁹

Důkazní břemeno přitom ponese ve všech těchto případech dlužník, neboť ten musí prokázat, že jeho úmysl je veden čistým záměrem.

¹¹⁸ Zákon totiž předpokládá hranici 30 % jako absolutní přípustné minimum, nikoliv jako cílovou částku.

¹¹⁹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21.1.2010, č. j. 3 VSOL 396/2009-B-37

Hodnota plnění minimálně 30 % musí být vyvozena z reálných předpokladů. Jistě, že dlužník není schopen předpokládat budoucnost, jeho očekávání však musí mít přinejmenším důvodná. Z praktického hlediska lze uvést jako příklad, že dlužník předpokládá, že bude po dobu následujících 5 let vykonávat své současné zaměstnání za svou současnou mzdu či plat. „*Naproti tomu obecný úsudek typu, že mzdy porostou nebo že důchody se budou zvyšovat ve vazbě na možnou inflaci, není podkladem pro závěr, že dlužník dané kritérium splní.*“¹²⁰

Lehkomyslný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení by bylo možno dovozovat například „*z neustálého měnění dlužnických tvrzení ohledně toho, kdo je jeho věřitel či ohledně výše částky, kterou je schopen splácet vzhledem ke svým příjmům či zatajování skutečností, jež jsou podstatné pro posouzení jeho schopnosti splácet.*“¹²¹ Rovněž absence snahy dlužníka najít si zaměstnání, aby si opatřil alespoň nějaké příjmy, z nichž by mohl své věřitele byť jen částečně uspokojit, nesvědčí o dlužníkově odpovědném přístupu k celé záležitosti. „*Stejně tak jednání dlužníka spočívající v nepřebírání pošty od jeho věřitelů a ztráty přehledu o jeho závazcích naplňuje znaky lehkomyslného a nedbalého přístupu k plnění jeho povinností v insolvenčním řízení.*“¹²²

Rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení se doručuje dlužníku, osobě, která návrh podala, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti němu může podat pouze osoba, která návrh podala.¹²³

3.4.4. Povolení oddlužení

Insolvenční soud vydá podle §136 odst. 1 rozhodnutí o úpadku, jestliže se osvědčením nebo dokazováním zjistí, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí.

¹²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.9.2010, sp. zn. 29 NSČR 6/2008-B-60

¹²¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5.2.2009, č. j. 2 VSPH 174/2009-A-54

¹²² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2.8.2010, č. j. 3 VSPH 494/2010-B-19

¹²³ InsZ, §395 odst. 3

Mezi rozlišením osvědčení a dokazování je tenká hranice. Dokazování je upraveno v ustanovení § 86 insolvenčního zákona, podle kterého je provádění důkazů vázáno k vlastní činnosti insolvenčního soudu, dokazování tak soud provádí ke zjištění dlužníkovy úpadku v případě sporných skutečností takové váhy, že by bez tohoto dokazování nebylo možno objektivně rozhodnout, zda se dlužník v úpadku nachází či nikoliv. Dále je možné provádět dokazování i v případě, že jsou důkazy navrhovány účastníky. Naproti tomu osvědčení není zákonem definováno, z judikatury tak můžeme dovodit, že „otázka osvědčení se vztahuje na skutečnosti uváděné v insolvenčním návrhu podaném dlužníkem či věřitelem a tvrzením v těchto návrzích uvedeným.“¹²⁴

Rozhodnutí o úpadku musí vždy obsahovat:¹²⁵

- a. Výrok o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek
- b. Výrok, jímž insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce
- c. Údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku
- d. Výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve lhůtě 2 měsíců, s poučením o následcích jejího zmeškání – Pokud však by bylo rozhodnutí spojeno s rozhodnutím o povolení oddlužení, lhůta k přihlášení pohledávek se zkracuje na pouhých 30 dní.¹²⁶ Důvodem zkrácení lhůty je bezpochyby snaha o maximální urychlení vstupu dlužníka do fáze plnění oddlužení.
- e. Výzvu, aby věřitelé insolvenčnímu správci neprodleně sdělili, jaká zajišťovací práva uplatní na dlužníkových věcech, právech, pohledávkách nebo jiných majetkových hodnotách, s poučením, že jinak mohou odpovídat za škodu nebo jinou újmu vzniklou tím, že do majetkové podstaty nebude včas sepsán majetek dlužníka sloužící k zajištění, nebo tím, že nebudou včas zjištěna zajišťovací práva; to neplatí, jsou-li tato zajišťovací práva zřejmá z veřejného seznamu

¹²⁴ Kozák, J. s spol.: Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 331 - 332

¹²⁵ InsZ, §136

¹²⁶ Tato lhůta je procesněprávní, pro včasné doručení postačí tedy alespoň podání přihlášky poslední den lhůty k poštovní přepravě, musí však být adresována věcně i místně příslušnému soudu (viz výše).

- f. Výrok, jímž se určí místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání – Místem bude zpravidla jednací síň insolvenčního soudu, termín se bude řídit lhůtami stanovenými v §137 InsZ.
- g. Výrok, jímž se uloží dlužníku, který tak dosud neučinil, aby ve stanovené lhůtě sestavil a odevzdal insolvenčnímu správci seznamy svého majetku a závazků s uvedením svých dlužníků a věřitelů
- h. Výrok, jímž se ukládá dlužníku zaplacení zálohy na odměnu a hotové výdaje insolvenčního soudce, bylo-li zároveň rozhodnutím povoleno oddlužení

Proti rozhodnutí o úpadku vydanému na základě insolvenčního návrhu dlužníka není odvolání přípustné.¹²⁷

Proti rozhodnutí o úpadku vydanému na základě insolvenčního návrhu věřitele se může odvolat pouze dlužník a to pouze z důvodu, že úpadek není osvědčen, případně pro jinou překážku danou insolvenčním zákonem.

V odvolacím řízení soud nepřihlíží ke skutečnostech, jež nastaly po vydání rozhodnutí soudu prvního stupně – opět nás tedy utvrzuje v tom, že jediný možný rozhodný moment pro posouzení stavu dlužníka je okamžik vydání rozhodnutí o úpadku.¹²⁸

Pokud dlužník společně s insolvenčním návrhem podal návrh na povolení oddlužení, spojí insolvenční soud s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku.¹²⁹ Toto ustanovení je jen dalším z příkladů snahy o urychlení celého procesu. Soud tedy schválí oddlužení, splňuje-li dlužník zákonem uvedené podmínky subjektivní přípustnosti oddlužení, poskytne věřitelům ekonomicky dostatečnou nabídku uspokojení jejich pohledávek, a nelze-li mu přičíst nepoctivý záměr, nebo naopak rozhodne o konkursu dlužníka, pokud tyto podmínky nesplňuje. V ostatních případech vydá soud rozhodnutí o způsobu řešení úpadku samostatným rozhodnutím

¹²⁷ InsZ, § 141 odst.1

¹²⁸ Bylo by tedy např. zcela bezpředmětné namítat, že insolvenční návrhovaatel v průběhu odvolacího řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení.

¹²⁹ InsZ, § 148 odst. 3

nejdéle do 3 měsíců po rozhodnutí o úpadku. Proti rozhodnutí o povolení oddlužení není odvolání přípustné.

Insolvenční soud bezpochyby po celou dobu insolvenčního řízení zastává roli strážce společného zájmu věřitelů, tato jeho funkce je však ještě podtržena při rozhodování o návrhu na povolení oddlužení. *„Rozhodnutí soudu přitom není závislé na případném odmítavém stanovisku jednotlivých věřitelů či skupin věřitelů. V jistém slova smyslu tedy může být oddlužení věřitelům vnuceno; ti pak mají zásadní vliv jen na způsob oddlužení, samozřejmě v závislosti na majetkových poměrech dlužníka.“*¹³⁰

Je naprosto evidentní, že pasivita dlužníka po podání insolvenčního návrhu je pro něj samotného velice nebezpečná. Po rozhodnutí o úpadku má pouze jedinou možnost, jak výsledek řízení zvrátit, a to prokázat, že se objektivně v úpadku nenachází, což je velmi nepravděpodobné, neboť soud ve svém rozhodnutí jistě vycházel z dostatečně jednoznačných důkazů. Jelikož pro povolení oddlužení je vyžadována alespoň minimální součinnost dlužníka, zjednodušeně bychom mohli uzavřít, že dlužníková „hra na mrtvého brouka“ vede přímo k „prohře“ konkursem.

3.5. VĚŘITELÉ V ODDLUŽENÍ

3.5.1. Přihlášení pohledávky

Pro realizaci věřitelových práv je naprosto nejzásadnějším procesním úkonem **přihlášení** jeho **pohledávky** přihláškou. Může tak učinit od zahájení insolvenčního řízení nejpozději do konce lhůty dané insolvenčním soudem v rozhodnutí o úpadku. Povinností insolvenčního soudu je věřitele k tomuto kroku vyzvat. Nejčastěji bude tato výzva spojena s rozhodnutím o úpadku, nicméně je možné ji vydat i samostatně. Náležitosti výzvy jsou podrobněji stanoveny právním předpisem.¹³¹

Následky zmeškání lhůty pro podání přihlášky jsou pro věřitele fatální. Insolvenční soud k nim nepřihlíží a v insolvenčním řízení se tudíž neuspokojují. Pokud by však v budoucnu došlo k osvobození dlužníka od placení jeho zbylých pohledávek, bude se

¹³⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5.8.2010, č. j. 3 VSPH 463/2010-B-113

¹³¹ InsZ, § 110

toto osvobození vztahovat také právě na ty pohledávky, jež věřitelé nepřihlásili, až tak učinit měli.¹³²

Přihlášku pohledávky je možné podat pouze na formuláři¹³³; stejně jako ostatní formuláře insolvenčního práva je i tento dostupný na oficiálních stránkách české justice. Krom obecných náležitostí podání musí nutně obsahovat tyto informace:

- a. Důvod vzniku pohledávky
- b. Výše přihlašované pohledávky – vyčíslení musí být vždy v penězích¹³⁴ v českých korunách
- c. Zda je pohledávka zajištěná, případně druh zajištění a právo na uspokojení ze zajištění
- d. Zda je pohledávka vykonatelná, případně důkazy její vykonatelnosti
- e. Přílohy dokazující skutečnosti, jichž se přihláška dovolává

Úkolem insolvenčního správce je všechny přihlášené pohledávky přezkoumat zejména podle přiložených dokladů a následně vyzvat dlužníka, aby se k jednotlivým pohledávkám sám vyjádřil – toto vyjádření do seznamu pohledávek výslovně zapíše¹³⁵, případně může sám provést nezbytná šetření v součinnosti orgánů, jež jsou povinny mu ji poskytnout. Poté insolvenční správce vyhotoví seznam přihlášených pohledávek, obsahující údaje pro jasnou identifikaci jednotlivých závazků a tento seznam zveřejní nejpozději 10 dní před přezkumným jednáním.

3.5.2. Přezkumné jednání

Přezkumné jednání musí být insolvenčním soudem nařízeno v případě oddlužení nejpozději do 30 dnů po uplynutí lhůty pro přihlášení pohledávek. Byť je možné, aby přezkumné jednání proběhlo i bez přítomnosti dlužníka, je nanejvýš vhodné, aby se ten alespoň omluvil, pokud není schopen se jednání zúčastnit.

Dlužník, insolvenční správce a přihlášení věřitelé mohou v rámci přezkumného jednání popírat přihlášené pohledávky, a to:

¹³² InsZ, § 414 odst.2

¹³³ <https://isir.justice.cz/isir/common/stat.do?kodStranky=FORMULAR>

¹³⁴ I když by se jednalo o nepeněžitou pohledávku

¹³⁵ Dlužník může své stanovisko až do přezkumného jednání libovolně změnit.

- a. Co do pravosti – má-li popírající za to, že pohledávka nevznikla, nebo již zcela zanikla, nebo že se zcela promlčela
- b. Co do výše – má-li popírající za to, že dlužníkův závazek je nižší než přihlášená částka¹³⁶; případné popření nemá vliv na pořadí
- c. Co do pořadí – má-li popírající za to, že pohledávka má méně výhodné pořadí, než je pořadí uvedené v přihlášce, případně je-li popíráno právo na uspokojení pohledávky ze zajištění¹³⁷; případné popření nemá vliv na pravost nebo výši

Jde-li o vykonatelnou pohledávku přiznanou pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, platí zde domněnka zjištění. Dlužník byl účastníkem nalézacího řízení, tudíž již jednou měl možnost uvést všechny své námitky proti vykonatelnosti pohledávky. Není proto oprávněn uvádět v přezkumném jednání námitky které uvedl či případně neuvedl v nalézacím řízení, byť tak mohl učinit. Naopak může svůj popěrný úkon o opřít o skutečnosti, jež by byly důvodem k zastavení exekuce.

Jestliže pohledávka nebyla popřena žádným z uvedených způsobů, lze ji považovat za zjištěnou. Byla-li pohledávka úspěšně popřena a věřitel s tímto závěrem nesouhlasí, může podat žalobu k insolvenčnímu soudu a tím vstoupí do tzv. incidenčního sporu.¹³⁸ Případné změny v charakteru pohledávek poznamená do seznamu pohledávek insolvenční správce. Pořadí stanovené finálním seznamem pak určuje pořadí uspokojování věřitelů při realizaci oddlužení.

3.5.3. Hlasování o způsobu oddlužení

Dalším důležitým způsobem projevu vůle věřitelů je bezpochyby možnost jejich **hlasování o způsobu oddlužení**, případně hlasování o dlužníkově návrhu na stanovení jiné výše měsíčních splátek.

Hlasování se koná na schůzi věřitelů. Dlužník je povinen zúčastnit se takové schůze osobně a zodpovědět dotazy přítomných žadatelů.¹³⁹ Obecné náležitosti hlasování věřitelů se řídí ustanoveními §49 - §53 InsZ.

¹³⁶ Podmínkou je uvedení skutečné výše pohledávky.

¹³⁷ Podmínkou je uvedení správného pořadí pohledávky.

¹³⁸ Blíže InsZ, §159 – §164

¹³⁹ InsZ, §399 odst.2

Právo hlasovat o způsobu oddlužení mají podle §402 odst.1 pouze nezajištění věřitelé, kteří včas přihlásili svou pohledávku. Zajištění věřitelé nehlasují ani v rozsahu, ve kterém je podle znaleckého posudku vypracovaného v insolvenčním řízení po rozhodnutí o úpadku hodnota nižší než výše zajištěné pohledávky. Právo hlasovat nemají ani osoby dlužníkovi blízké a osoby, které tvoří s dlužníkem koncern.

Z tohoto pravidla je jasně viditelná snaha o zvýhodnění nezajištěných věřitelů. Vychází patrně z myšlenky, že pravděpodobnost uspokojení zajištěných věřitelů je díky jejich právu podstatně vyšší než věřitelů nezajištěných a že oproti nim se zajištění věřitelé mohou prakticky na dlužníku alespoň částečně zahojit „tak jako tak“.

O způsobu oddlužení tak rozhodne schůze věřitelů prostou většinou hlasů nezajištěných věřitelů počítaných podle výše jejich přihlášených pohledávek. Jestliže ani jeden ze způsobů oddlužení nezíská žádanou většinu, rozhodne o způsobu oddlužení insolvenční soud v rozhodnutí o schválení oddlužení.¹⁴⁰ Rozhodnutí o schválení oddlužení je chápáno pouze jako konečné potvrzení vůle věřitelů, neboť insolvenční soud nemá nárok měnit způsob věřiteli zvolený. *Usnesením schůze věřitelů o způsobu řešení dlužníkova úpadku je insolvenční soud vázán a nemůže jej zrušit, i kdyby odporovalo společnému zájmu věřitelů.*¹⁴¹ Může pouze neschválit oddlužení, pokud by vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Pakliže taková situace nenastane, insolvenční soud oddlužení schválí. Tímto rozhodnutím je vázán jak dlužník, tak věřitelé, včetně těch, kteří s oddlužením nesouhlasili nebo o něm nehlasovali.¹⁴²

3.6. ZPŮSOBY ODDLUŽENÍ

Insolvenční právo zná pouze dva způsoby provedení oddlužení, a to

- a. Zpeněžením majetkové podstaty**
- b. Plněním splátkového kalendáře**

¹⁴⁰ InsZ, §402

¹⁴¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21.7.2009, č. j. 2 VSPH 378/2009-B-30

¹⁴² InsZ, §405 – §406

Prakticky je při volbě příslušné strategie nutno pamatovat, že poměrně velká část dlužníků se do stavu úpadku nebo hrozícího úpadku dostává po již provedených exekucích a nemohou proto splňovat podmínky pro oba způsoby provedení oddlužení podle §397 odst.1 insolvenčního zákona, prostě proto, že jim již nezbývá majetek či práva do majetkové podstaty ke zpeněžení. V takovém případě věřitelé fakticky nemají z čeho vybírat, jelikož prakticky připadá v úvahu pouze jeden ze způsobů řešení oddlužení. „Pokud by soud povolil za této situace oddlužení dlužníka, který nesplňuje podmínky pro oba způsoby oddlužení, zasahoval by do práva nezajištěných věřitelů rozhodnout se mezi dvěma způsoby oddlužení.“¹⁴³

Pokud by takto jednal dlužník, například tím, že by před podáním insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na oddlužení převedl bezplatně veškerý svůj nemovitý majetek na osobu blízkou, zkrátil by tímto zásadním způsobem možnost volby věřitelů a zároveň možnost jejich uspokojení, spatřoval by v tom insolvenční soud s velkou pravděpodobností nepoctivý záměr dlužníka.

3.6.1. Zpeněžení majetkové podstaty

Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a zpeněžení majetkové podstaty v oddlužení má tytéž účinky jako zpeněžení majetkové podstaty v konkursu.¹⁴⁴

V tomto případě se dlužník vzdává veškerého svého současného majetku, do majetkové podstaty však nenáleží majetek, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení. Neboli – dlužníkovi se zabaví aktuální majetek, ale ponechá se mu jeho mzda či plat v dalších letech.

Tento způsob oddlužení může být pro věřitele atraktivní z hlediska okamžitého získání jejich částečného uspokojení. Motivováni rčením „lepší vrabec v hrsti, než-li holub na střeše“ by mohli preferovat relativně jistý okamžitý jednorázový výnos, než pravidelnou rentu odvislou od momentální situace dlužníka, která se sice může v čase

¹⁴³ Hostinský, J.: Věřitel v českém a evropském insolvenčním právu. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 100

¹⁴⁴ Právní úprava konkursního zpeněžení majetkové podstaty viz InsZ, §283 – §295

zlepšit, např. pokud si dlužník najde lepší zaměstnání, nebo se ale naopak může i zhoršit, např. pokud dlužník ztratí zaměstnání, ať už zaviněně, nebo nezaviněně.

V rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty musí insolvenční soud vždy uvést¹⁴⁵:

- a. Kdo je insolvenčním správcem
- b. Označení majetku, který podle stavu ke dni vydání rozhodnutí náleží do majetkové podstaty, včetně majetku, který se stane součástí majetkové podstaty podle § 412 odst. 1 pís. b) InsZ – tedy hodnoty získané z dědictví, darem či neúčinností právního úkonu
- c. Označení nezajištěných věřitelů, kteří souhlasili s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jejich pohledávky, a uvede nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli

Figuruje-li v dlužnickově situaci společné jmění manželů, zpeněžuje se v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty všechnen majetek, který do společného jmění manželů spadá, a to bez ohledu na to, zda jsou oba manželé jako dlužníci účastníky jednoho insolvenčního řízení, či zda se řízení týká pouze jednoho z nich. Společné jmění manželů však tvoří jen majetek již dříve nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství. „*Se zřetelem k tomu soudní praxe v souvislosti s postižením mzdy, popř. platu manžela povinného dovozuje, že mzdový nárok manžela povinného součástí SJM není. Naproti tomu vyplacená mzda nebo plat již je součástí společného jmění manželů a podle okolností je lze postihnout např. při výkonu rozhodnutí prodejem movité věci – soupisem peněz v hotovosti anebo typicky příkázáním jiným majetkových práv podle § 320 občanského soudního řádu, jestliže by již šlo o vyplacenou mzdu či plat, který má manžel povinného uložený na účtu u banky.*“¹⁴⁶

¹⁴⁵ InsZ, §406 odst. 2

¹⁴⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21.9.2010, č. j. 2 VSPH 747/2010-A-12

3.6.2. Plnění splátkového kalendáře

Při oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen po dobu 5 let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Tuto částku rozvrhne dlužník prostřednictvím insolvenčního správce mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení.¹⁴⁷

Dlužník se tak vzdává veškerých svých příjmů nad minimální hranici nutnou k existenčnímu přežití po dobu 5 let, jeho současný majetek, jež není předmětem zajištění, však zůstane nedotčen.

Tento způsob oddlužení může být pro věřitele atraktivní především pro šanci na překročení slíbené míry uspokojení. Tito věřitelé se řídí heslem „bude líp“, tedy věří, že dlužník bude vidinou na brzké východiště z bludného kruhu poháněn snahou dosahovat maximálních příjmů a že tudíž dlužníkovi příjmy v čase porostou.

V rozhodnutí, jímž schvaluje insolvenční soud oddlužení plněním splátkového kalendáře¹⁴⁸:

- a. Uloží dlužníku, aby po dobu 5 let platil nezajištěným věřitelům prostřednictvím insolvenčního správce vždy k určenému dnu měsíce částku stanovenou podle § 398 InsZ z příjmů, které získá po schválení oddlužení, a to podle poměru jejich pohledávek určeného v rozhodnutí. Současně stanoví termín úhrady první splátky, a to tak, aby byla uhrazena nejpozději do konce měsíce následujícího po měsíci, v němž nastanou účinky schválení oddlužení.
- b. Označí příjmy, ze kterých by dlužník podle stavu ke dni vydání rozhodnutí měl uhradit první splátku.
- c. Označí nezajištěné věřitele, kteří souhlasili s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jejich pohledávky, a uvede nejnižší hodnotu plnění, na které se tyto věřitelé s dlužníkem dohodli.

¹⁴⁷ InsZ, §398 odst. 3

¹⁴⁸ InsZ, §406 odst. 3

- d. Prikáže plátcí mzdy dlužníka, nebo plátcí jiného příjmu dlužníka postižitelného výkonem rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného, aby po doručení rozhodnutí o schválení oddlužení prováděl ze mzdy nebo jiného příjmu dlužníka stanovené srážky a nevyplácel sražené částky dlužníku.

Ve výroku rozhodnutí o schválení oddlužení insolvenční soud dále jmenovitě uvede nezajištěné věřitele, jež budou dlužníkovými splátkami uspokojováni. V tomto seznamu doplní ke každému z nezajištěných věřitelů částku v procentech, kdy 100 % tvoří vždy jedna splátka bez ohledu na její výši, kterou uhradí dlužník každému jednomu z nich prostřednictvím insolvenčního správce. Podíl na uspokojení je přímo úměrný podílu pohledávky nezajištěného věřitele na celkové sumě přihlášených nezajištěných pohledávek. Pokud tedy dlužník například v budoucnu získá lépe placené zaměstnání, navýší jeho mzdy nebude ponecháno k jeho prospěchu, ale opět pozitivně olivní všechny nezajištěné věřitele prostřednictvím poměrného navýšení.

Doba splácení může být zkrácena pouze v jediném případě, a to pokud by dlužník během doby kratší 5 let zvládl splatit 100 % svých pohledávek.

Pokud o to dlužník požádal v návrhu na povolení oddlužení¹⁴⁹, může mu insolvenční soud stanovit i jinou výši měsíčních splátek než tu, která je daná vyhláškou.¹⁵⁰ Podmínkou pro toto rozhodnutí soudu je, že lze vzhledem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé, bude stejná nebo vyšší než 50 % jejich pohledávek, anebo stejná nebo vyšší než hodnota plnění, na které se tyto věřitelé s dlužníkem dohodli. Přitom opět přihlédne k

- a. Důvodům, které vedly k dlužníkově úpadku
- b. Celkové výši dlužníkových závazků
- c. Dosavadní a očekávané výši dlužníkových příjmů
- d. Opatřením, která dlužník činí k zachování a zvýšení svých příjmů a ke snížení svých závazků

¹⁴⁹ K žádosti žadatele o jinou výši splátek v jiném momentě insolvenčního řízení není brán zřetel.

¹⁵⁰ InsZ, §398 odst. 4

e. Doporučení věřitelů

Dlužníkovou povinností je vždy objasnit důvody, které ho vedou k žádosti o snížení splátek. Příkladem dobrého důvodu by mohla být situace, kdy dlužník krom nezabavitelné částky nezbytně potřebuje také prostředky na financování dojíždění do práce. Úvaha je vedená myšlenkou, že pro věřitele je jistě výhodnější, aby dlužník splácel menší obnos, zato pravidelně, než aby pro nemožnost dojíždění ztratil zaměstnání a nemohl tak splácet vůbec nic.

Způsob výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, je tak pevně dán na základě normativních – paušalizovaných nákladů. Často se v praxi setkáváme s požadavky dlužníků na zohlednění přímo jejich konkrétních nákladů, to je vše mimo možnost žádosti uvedené výše vyloučeno.¹⁵¹

„Insolvenční zákon nerozlišuje při výpočtu částky, nad kterou lze srážet z příjmů dlužníka bez omezení, zda dlužník žije na území ČR. Proto nelze vzít v potaz dlužníkem tvrzené vyšší životní náklady v zahraničí.“¹⁵²

Pro výpočet nezabavitelné částky je třeba čerpat z několika předpisů

- a. Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, v platném znění
- b. Zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu
- c. Nařízení vlády č. 595/2006 Sb. o nezabavitelných částkách
- d. Nařízení vlády č. 409/2011 Sb. o zvýšení částek životního minima a existenčního minima
- e. Aktuálně nařízení vlády č. 327/2014 Sb., kterým se stanoví výše normativních nákladů na bydlení pro rok 2015 – toto nařízení je vydáváno nově pro každý kalendářní rok

Je více než vhodné, aby si dlužník alespoň orientačně spočítal, jaký by byl jeho příjem po dobu oddlužení splátkovým kalendářem ještě předtím, než podá návrh k insolvenčnímu soudu, např. pomocí kalkulačky na oficiálních serveru české justice.

¹⁵¹ Blíže např. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14.8.2008, č. j. 1 VSOL 64/2008-A-20

¹⁵² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13.3.2009, č. j. 1 VSPH 93/2009-B

Pro příklad uveďme zjednodušený postup pro výpočet splátek¹⁵³:

1. Srážky se vypočítávají z čisté mzdy
2. Z čisté mzdy nelze srazit tzv. základní částku
3. Ta se kalkuluje jako součet
 - a. Na osobu dlužníka ve výši dvou třetin součtu částky životního minima a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu dle zvláštního právního předpisu („nezabavitelná částka“)
 - i. Součet životního minima a nákladů na bydlení = 3 410 Kč + 5 873 Kč = 9 283 Kč
 - ii. Nezabavitelná částka = $2/3 \times 9\,283\text{ Kč} = 6\,188,67\text{ Kč}$
 - b. Na každou vyživovanou osobu a manžela ve výši jedné čtvrtiny nezabavitelné částky
 - i. 100 % nezabavitelné částky = 6 188,67 Kč
 - ii. $1/4$ nezabavitelné částky = 1 547,17 Kč
4. Jednotlivé nezabavitelné částky se následně sečtou a výsledek se zaokrouhlí na celé koruny nahoru. Celková základní částka se následně odečte od čisté mzdy. Ze zbytku čisté mzdy pak lze bez omezení srazit vše nad součet životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu (aktuálně se jedná o částku 9 283 Kč). Zbývající částka po provedení této operace se zaokrouhlí dolů na částku dělitelnou třemi a rozdělí se na třetiny. Pro splátky při oddlužení lze srazit dvě třetiny.

Modelový příklad dlužníka s měsíční čistou mzdou 15 000 Kč bez manželky a bez vyživovací povinnosti k dětem bude měsíčně odvádět na účely splátek věřitelům 5 922 Kč. Tentýž dlužník s manželkou a vyživovací povinnosti ke dvěma dětem bude však odvádět pouze 2 862 Kč.

Z této částky však musí být nejprve přednostně zaplacená měsíční odměna insolvenčního správce ve výši 750 Kč¹⁵⁴ a náhrady jeho hotových výdajů ve výši 150 Kč¹⁵⁵ (popř. 1 089 Kč, je-li insolvenční správce plátcem DPH¹⁵⁶).

¹⁵³ <http://www.insolvenčni-zakon.cz/kalkukator-splatek/kalkulacka-vypocet.html>

3.6.3. Kombinace obou způsobů

Jelikož zákon výslovně neupravuje možnost kombinování obou forem oddlužení, můžeme se řídit právní zásadou „co není zákonem zakázáno, je zákonem dovoleno.“

I když zákonem primárně předpokládá, že oddlužení bude probíhat jedním ze dvou jmenovaných způsobů, nikde možnost použití jejich kombinace nevylučuje. Můžeme však dovodit, že v případě, kdy i s takovou variantou dlužník výslovně souhlasí, či dokonce sám tento způsob řešení svého úpadku nabízí, není to na překážku účelu insolvenčního řízení, kterým je stále především co možná nejvyšší poměrné uspokojení věřitelů. Samozřejmě při splnění základního předpokladu, že takovýmto postupem skutečně k vyššímu uspokojení věřitelů dojde a že se nejedná ze strany dlužníka o snahu jejich práva naopak zkrátit.

Lze si tak například představit, že v situaci, kdy ta z forem oddlužení, kterou dlužník nabízí jako základní, neumožní splnění požadavku na minimální zákonnou míru uspokojení dlužnickových věřitelů či případně alespoň na minimální míru s nimi smlouvanou, dlužník dobrovolně nabídne věřitelům uspokojení i z té části svého majetku, která by jinak při standardním oddlužení zůstala v jeho dispozici. Kombinace obou způsobů může být pro dlužníka často jedinou možností, jak na oddlužení dosáhnout, a i když při tom dojde k ještě výraznějšímu omezení jeho životních podmínek, jeví se mu tato cesta schůdnější než riskování zamítnutí oddlužení a likvidační varianta nuceného konkursu. Nezajištění věřitelé mají možnost se k tomuto návrhu vyjádřit při rozhodování o způsobu oddlužení hlasováním na schůzi věřitelů, jež může být za tímto účelem i svolána.¹⁵⁷

Bylo by patrně vhodné i ocenit snahu dlužníka o maximální uspokojení jeho věřitelů.

¹⁵⁴ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č.313/2007 Sb. o odměně insolvenčního správce ve znění pozdějších předpisů, §3 pí. b)

¹⁵⁵ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č.313/2007 Sb. o odměně insolvenčního správce ve znění pozdějších předpisů, §7 odst. 4

¹⁵⁶ InsZ, §38 odst. 2

¹⁵⁷ Blíže usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21.1.2009, č. j. KSBR 24 INS 4176/2008-B

3.6.4. Uspokojení zajištěných věřitelů

Specificky budou v rámci oddlužení uspokojovány pohledávky tzv. zajištěných věřitelů, byť nejsou primární cílovou skupinou institutu oddlužení. Insolvenční zákon definuje zajištěného věřitele v §2 odst. 1 pís. g) jako věřitele, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to buď:

- a. Zástavním právem
- b. Zadržovacím právem
- c. Omezením převodu nemovitosti
- d. Zajišťovacím převodem práva
- e. Postoupením pohledávky k zajištění
- f. Obdobným právem podle zahraniční právní úpravy

Zajištěný věřitel má právo si na počátku insolvenčního řízení zvolit, zda bude svou pohledávku vymáhat jako zajištěnou či nezajištěnou. Pokud si však jednou zvolí nezajištěnou, přichází až do konce řízení o všechny výhody plynoucí ze zajištění. Nabyde ale také naopak výhody, kterých by se mu coby zajištěnému věřiteli nedostalo. Například bude moci hlasovat o způsobu oddlužení, což by jako zajištěný věřitel nemohl.

Podmínky, jež musí zajištěný věřitel splnit, aby byl se svým nárokem úspěšný, jsou:

- a. Uplatnění pohledávky včasnou a řádnou přihláškou pohledávky dle §173 a následující InsZ
- b. Zjištění pohledávky postupem uvedeným v §190 až §204 InsZ
- c. Žádost zajištěného věřitele o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění podle §409 odst. 3 InsZ

Všechny tyto podmínky musí být splněny kumulativně. V případě, že věřitel neuplatní svůj nárok na zpeněžení majetku dle §409 odst. 3 InsZ, bude tato pohledávka nadále vymahatelná i po vydání rozhodnutí insolvenčního soudu o osvobození dlužníka od povinnosti hradit zbytky neuhrazených závazků.¹⁵⁸

¹⁵⁸ Pokud by se pohledávka uspokojovala jako nezajištěná, nebyla by po vydání tohoto rozhodnutí nadále soudně vymahatelná.

Realizace práva ze zajištění pak probíhá dle postupu uvedeného v § 298 insolvenčního zákona. Zajištěný věřitel má právo na uspokojení z výtěžku své pohledávky, který mu vydá insolvenční správce se souhlasem soudu po odečtení nákladů spojených se správou, maximálně však ve výši 4 % z výtěžku, a nákladů spojených se zpeněžením, maximálně však ve výši 5 % z výtěžku, ledaže by věřitel dal souhlas s vyšší sazbou.

Zajištěný věřitel by měl tedy jistě důkladně uvážit všechna pro a proti předtím, než se rozhodne, v jaké roli bude v insolvenčním řízení vystupovat.

3.7. REALIZACE ODDLUŽENÍ

3.7.1. Rozhodnutí o schválení oddlužení

Není-li zde důvod pro neschválení oddlužení, insolvenční soud jej schválí. Schválením je vázán dlužník i věřitelé, včetně těch, kteří s oddlužením nesouhlasili či nehlasovali.¹⁵⁹

Důvodem pro neschválení oddlužení by mohla být pouze a jedině skutečnost, která by jinak odůvodňovala odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, např. prokázání nepoctivého úmyslu dlužníka navrhovatele. Má-li insolvenční správce za to, že taková skutečnost existuje, upozorní na ni před rozhodnutím schůze věřitelů o způsobu oddlužení.¹⁶⁰ Rovněž i věřitelé, kteří hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, mohou namítat, že zde jsou tyto skutečnosti. Tuto námitku mohou uplatnit nejpozději do skončení schůze věřitelů rozhodující o způsobu oddlužení. Pokud by námitku vznesli později, či pokud by ji vznesl věřitel, který nehlasoval, nebude se k ní přihlížet.

„Možnost věřitelů a insolvenčního správce vznést proti povolenému oddlužení námitky je poslední prověrkou před realizací oddlužení.“¹⁶¹

Včas podané námitky projedná insolvenční soud při jednání, ke kterému předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, který podal námitku.¹⁶² Soud zde však není vázán podmínkou včasné námitky ze strany věřitele, naopak,

¹⁵⁹ InsZ, §406 odst. 1

¹⁶⁰ InsZ, §403 odst. 1

¹⁶¹ Kozák, J. s spol.: Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 913

¹⁶² InsZ, §403 odst. 3

námítky projedná i v případě, že nebyly vzneseny od žádné strany a insolvenční soud se o jejich existenci dozvěděl v rámci své úřední činnosti.

Neprodleně¹⁶³ po skončení tohoto jednání, při kterém byly projednány námítky věřitelů, příp. po marném uplynutí lhůty k jejich podání, rozhodne insolvenční soud o schválení oddlužení.¹⁶⁴

Pokud naopak insolvenční soud shledá, že se jedná o skutečnosti pravdivé, oddlužení neschválí a zároveň rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem. Proti tomuto rozhodnutí se může odvolat pouze dlužník.

I v takto pokročilé fázi insolvenčního řízení se tedy celý proces může zvrátit v neprospěch dlužníka. Ten by měl mít obzvláště toto pravidlo neustále na paměti a nejen proto by měl po celou dobu řízení prokazovat svůj čistý úmysl.

Návrh dlužníka tak v průběhu insolvenčního řízení prochází třemi „*testy způsobilosti*“¹⁶⁵:

- a. **Úplnost návrhu** – dlužník musí předložit návrh obsahující všechny skutečnosti a přílohy; neúplnost vede k odmítnutí návrhu a rozhodnutí o řešení úpadku konkursem
- b. **Povolení oddlužení** – insolvenční soud zkoumá u každého návrhu, zda neexistují důvody pro zamítnutí návrhu, což by vedlo k rozhodnutí o řešení úpadku dlužníka konkursem
- c. **Schválení oddlužení** – nezajištění věřitelé a insolvenční správce mohou vznést námítky proti povolenému oddlužení; nejsou-li vzneseny nebo jsou-li zamítnuty, insolvenční soud návrh na oddlužení schválí

Odvolání proti rozhodnutí o schválení oddlužení může podat pouze:

- a. Věřitel, který hlasoval proti přijetí schváleného způsobu oddlužení

¹⁶³ Termín neprodleně není insolvenčním zákonem upraven, obecně se však má za to, že by se mělo jednat řádově o maximálně několik pracovních dní.

¹⁶⁴ InsZ, §404

¹⁶⁵ Kozák, J. s spol.: Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 916

- b. Věřitel, jehož námitkám uplatněným podle §403 odst. 2 InsZ insolvenční soud nevyhověl
- c. Dlužník, jehož žádosti o stanovení jiné výše měsíčních splátek nebylo vyhověno
- d. Věřitel, který nesouhlasí se stanovením jiné výše měsíčních splátek a který proti tomu hlasoval

3.7.2. Účinky schválení oddlužení

Účinky schválení oddlužení nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku.¹⁶⁶ Dochází jimi k těmto změnám:

- a. Ruší se omezení dispozičních oprávnění dlužníka – pokud k nim v dosavadním průběhu řízení došlo
- b. Výkon rozhodnutí nebo exekuci lze za trvání oddlužení nařídit nebo zahájit a provést jen pro pohledávky, které nemají být uspokojeny při oddlužení a současně které vzniknou poté, co nastanou účinky schválení oddlužení – nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce nebo zahájení exekuce však nemá vliv na povinnost dlužníka naložit s příjmy určenými k plnění splátkového kalendáře způsobem určeným v rozhodnutí o schválení oddlužení; rovněž jej lze nařídit na majetek nabytý do majetkové podstaty po účinnosti rozhodnutí o schválení oddlužení

Je-li oddlužení řešeno zpeněžením majetkové podstaty, platí zde obdobně ustanovení insolvenčního zákona o konkursu, včetně zániku společného jmění dlužníka a jeho manžela. V praxi půjde především o ustanovení týkající se zániku jednostranných úkonů dlužníka (§252 InsZ), smlouvy o vzájemném plnění (§253 InsZ), výpůjčky (§255 InsZ), otázku nájemních smluv (§256 až §258 InsZ), leasingové smlouvy (§259 InsZ) atd.

Je-li oddlužení řešeno splátkovým kalendářem, vzniká plátcí dlužníkovy mzdy na základě výzvu insolvenčního správci povinnost zasílat srážky povinného insolvenčnímu správci, a to i pokud rozhodnutí o schválení oddlužení dosud nenabylo

¹⁶⁶ InsZ, § 407 odst. 1

právní moci.¹⁶⁷ Byla-li popřena některá z pohledávek, jež má být uspokojena podle splátkového kalendáře, hradí dlužník částky připadající podle splátkového kalendáře na její uspokojení v určených lhůtách k rukám insolvenčního správce, který je věřiteli vyplatí neprodleně po právní moci rozhodnutí insolvenčního soudu o zjištění této pohledávky. Nedojde-li ke zjištění pohledávky, rozdělí insolvenční správce částky připadající podle splátkového kalendáře na její uspokojení mezi ostatní věřitele určené plánem jako mimořádnou splátku poměrně.¹⁶⁸

3.7.3. Povinnosti dlužníka při plnění oddlužení

Podle §412 odst. 1 insolvenčního zákona je po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dlužník povinen:

- a. **Vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost** a v případě, že je nezaměstnaný, o získání příjmu usilovat; nesmí rovněž odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat – Ztráta zaměstnání není důvodem pro osvobození placení pohledávek, byť se tak mnozí dlužníci často domnívají. Povinnost dlužníka dostát svým závazkům trvá i nadále, proto je v jeho nejvyšším zájmu si v co nejkratší možné době zajistit zaměstnání jiné, byť i hůře placené, protože tím není dotčena jeho důvěryhodnost, naopak prokazuje svou aktivní snahu o uspokojení věřitelů, než aby riskoval nedodržení svých závazků. *„Nezaměstnaný je vždy povinen usilovat o získání příjmu. Jestliže na trhu práce vytvářeném pro osoby v evidenci nezaměstnaných není k dispozici práce odpovídající jeho vzdělání a kvalifikaci, pak dlužník nesmí odmítnout jakoukoliv práci, kterou bude schopen vykonávat. Kdyby tak učinil, nemůže to mít jiný následek, než ten, že trátí ekonomické výhody spojené s oddlužením a jeho úpadek bude řešen konkusem.“*¹⁶⁹
- b. **Hodnoty získané dědictvím, darem a z neúčinného právního úkonu**, jakož i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač tuto povinnost měl, **vydat insolvenčnímu správci** ke zpeněžení a výtěžek, stejně jako jiné

¹⁶⁷ InsZ, § 406 odst. 5

¹⁶⁸ InsZ, §411 odst. 2

¹⁶⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29.9.2010, č. j. 3 VSPH 607/2010-B-35

mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře – Pokud by dlužník odmítl nabýt hodnotu bez souhlasu insolvenčního správce, bude jeho úkon neplatný.

- c. Bez zbytečného **odkladu** oznámit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru **každou změnu** svého bydliště nebo sídla a zaměstnání
- d. Vždy k 15. březnu a k 15. září kalendářního roku **předložit** insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru **přehled svých příjmů** za uplynulých 6 kalendářních měsíců, neurčí-li insolvenční soud v usnesení o schválení oddlužení jinou dobu předkládání
- e. **Nezatajovat žádný ze svých příjmů** a na žádost insolvenčního soudu, insolvenčního správce nebo věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová priznání za období trvání účinků schválení oddlužení
- f. **Neposkytovat nikomu z věřitelů žádné zvláštní výhody**
- g. **Nepřijímat na sebe nové závazky**, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit.

Po celou tu dobu vykonává nad činností dlužníka dohled insolvenční správce.

Tento výčet povinností rozhodně nemá být chápán jako taxativní, naopak, jsou zde uvedena pouze základní pravidla, která by byla možná doplnit o řadu dalších – např. neporušovat právní předpisy.

3.7.4. Zrušení schváleného oddlužení

Insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem, jestliže:¹⁷⁰

- a. Dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nebo
- b. Se ukáže, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit – vyjdou-li najevo skutečnosti, které mohou vést k reálnému ohrožení významné části plnění, je insolvenční soud povinen i bez návrhu zvážit, zda nedošlo k naplnění tohoto ustanovení. *„Zpožděním splátek toto ustanovení nemusí být*

¹⁷⁰ InsZ, §418 odst. 1

*vždy naplněno. Naopak ohrožením výše splátek k naplnění tohoto ustanovení dojít může.*¹⁷¹

- c. V důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníku po schválení oddlužení peněžitý závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti – Byl-li proti dlužníku nařízen výkon rozhodnutí nebo exekuce, nastává fikce naplnění podmínky ustanovení §418 odst. 1 pís. c).
- d. To navrhne dlužník
- e. Vyjdou-li po schválení oddlužení najevo okolnosti, na jejichž základě lze důvodně předpokládat, že oddlužením je sledován nepoctivý záměr

Takto může insolvenční soud rozhodnout od chvíle vydání rozhodnutí o schválení oddlužení až do chvíle, kdy vezme na vědomí splnění oddlužení. Toto rozhodnutí může insolvenční soud vydat na návrh insolvenčního správce, věřitelského výboru či některého z věřitelů, nebo i bez návrhu. Může jej také vydat na návrh věřitele pohledávky odpovídající závazku dle §418 odst. 1 pís.c), i kdyby insolvenčním věřitelem či účastníkem tohoto insolvenčního řízení dosud ani nebyl.¹⁷² Odvolat se proti němu může dlužník, insolvenční správce, věřitelský výbor a věřitel, který rozhodnutí navrhl.

Skutková podstata nepoctivého záměru je tedy adekvátním důvodem pro odejmutí osvobození dlužníka i po třech letech od právní moci rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení pohledávek. „*Bylo by v rozporu se zásadou spravedlivého insolvenčního řízení*¹⁷³, *kdyby soud měl vyčkávat – po zjištění, že dlužník dosáhl povolení či schválení oddlužení podvodným jednáním – až na splnění celého splátkového kalendáře. Je tomu právě naopak; výhody, které dlužníku skýtá schválené oddlužení, jehož bylo dosaženo jen v důsledku podvodného jednání dlužníka, je třeba po zjištění nepoctivého záměru dlužníka odejmout za podmínek jinak stanovených v § 418 InsZ.*“¹⁷⁴

¹⁷¹ Kozák, J. s spol.: Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 939

¹⁷² Blíže usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15.11.2010, č. j. 2 VSPH 696/2010-B-42

¹⁷³ InsZ, §5 pís.a)

¹⁷⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5.8.2010, č. j. 3 VSPH 463/2010-B-113

3.8. SPLNĚNÍ ODDLUŽENÍ

Splnění oddlužení vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím, proti němuž není odvolání přípustné, právní mocí tohoto rozhodnutí insolvenční řízení končí.¹⁷⁵

Toto rozhodnutí je určitým ekvivalentem rozhodnutí o zrušení konkursu – viz § 308 InsZ a rozhodnutí, kterým insolvenční soud vezme na vědomí splnění reorganizace – viz §364 InsZ.

Žádný z řádných opravných prostředků není proti tomuto rozhodnutí přípustný, tudíž pokud některý z nezajištěných věřitelů (u ostatní účastníků je pravděpodobnost nespokojenosti s tímto rozhodnutím dosti nízká) nesouhlasí s ukončením insolvenčního řízení, musí využít některého z institutů mimořádných opravných prostředků.

Bude-li oddlužení řešeno formou prodeje majetku, bude mít věřitel možnost uplatnit své případné námitky při postupu podle §302 – §307 InsZ, tj. při projednání konečné zprávy a rozvrhu. Naproti tomu při řešení oddlužení formou splátek mají věřitelé příležitost k uplatnění námitek proti ukončenému procesu v rámci jednání o návrhu dlužníka dle § 414 InsZ, tj. osvobození dlužníka od placení zbytku neuhrazených závazků.

Zároveň insolvenční soud rozhodne o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech a zproští insolvenčního správce jeho funkce.

3.8.1. Osvobození dlužníka od placení zbylých pohledávek

Jestliže dlužník dostal tomu, co slíbil, tedy plnil řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka.¹⁷⁶ V zájmu dlužníka je tak nezapomenout podat tento návrh.

Toto osvobození zahrnuje i věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, i věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak učinit měli. Rovněž se osvobození vztahuje i na ručitele a jiné další osoby, které mají vůči dlužníkovi pro tyto pohledávky právo postihu. Jediný, jehož nárok vůči

¹⁷⁵ InsZ, § 413

¹⁷⁶ InsZ, § 414 odst. 1

dlužníkovi zůstává nedotčen, je zajištěný věřitel, který po schválení oddlužení nepožádal o zpeněžení majetku určeného k zajištění pohledávky. I pro něj však platí, že pokud svou pohledávku včas a řádně do insolvenčního řízení nepřihlásil, nadále už ji od dlužníka nemůže úspěšně vymáhat a to včetně zajištění.

Osvobození se naopak nevztahuje na pohledávky uvedené v § 416 odst. 1 insolvenčního zákona, tedy:

- a. Peněžité tresty nebo jiné majetkové sankce, které byly dlužníku uloženy v trestném řízení pro úmyslný trestný čin
- b. Pohledávky na náhrady škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti

Důležité je upozornit na fakt, že insolvenční soud k vydání usnesení o osvobození dlužníka nepřistupuje z úřední povinnosti. Opět je zde vyžadován aktivní přístup dlužníka, který sám má největší zájem na úspěšném ukončení celé záležitosti a proto by měl iniciativně podat návrh insolvenčnímu soudu.

„Povinností insolvenčního soudu je v této fázi řízení provést výslech dlužníka, jen pokud dlužník o tento postup požádá. Účelem je prověřit, zda ke splnění oddlužení došlo bez porušení právních a předpisů a při respektování podmínek daných ustanoveními právní úpravy. Vyloučit nelze ani současné předvolání insolvenčního správce, případně členů věřitelského orgánu, kteří se mohou vyjádřit k řádnosti průběhu procesu.“¹⁷⁷

Pokud insolvenční soud neshledá žádný důvod pro negativní rozhodnutí, vydá po slyšení rozhodnutí, kterým dlužníka osvobodí od placení neuhrazené části nezajištěných závazků. Zákonná formulace § 414 odst. 1 insolvenčního zákona však prakticky nevyvolává zánik předmětné části závazků, což může nezajištěným věřitelům i nadále komplikovat jejich další činnost, jelikož budou muset i nadále své neuhrazené části pohledávky vůči dlužníka evidovat, např. v účetnictví. *„Z pohledávky se de facto stává naturální obligace, tudíž v soudním či jiném řízení nelze tuto pohledávku věřiteli*

¹⁷⁷ Kozák, J. s spol.: Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 934

*přiznat, ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim jako promlčená pohledávka.*¹⁷⁸

Pokud by hodnota plnění, kterou při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, byla nižší než 30 % jejich pohledávek, nebo pokud ani nedosahuje nejnižší hranice plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli, může i přesto insolvenční soud po slyšení dlužníka a insolvenčního správce přiznat dlužníka osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak však pouze na návrh dlužníka a za předpokladu, že dlužník prokáže, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které nezavinil, a zároveň, že částka, kterou tito věřitelé na uspokojení svých pohledávek dosud obdrželi, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby byl dlužníkův úpadek řešen konkursem.¹⁷⁹

Dlužník tedy musí prokázat, že:

- a. Ke snížení uspokojení věřitelů došlo z objektivních důvodů – jako takové by bylo možné uznat například ztrátu majetku z důvodu živelné pohromy, ztráta příjmů z důvodů, které nemají původ v činnosti dlužníka nebo které dlužník nebyl schopen předvídat při obvyklé míře obezřetnosti
- b. Při řešení úpadku dlužníka konkursem by nebylo dosaženo u nezajištěných věřitelů vyšší míry uspokojení; srovnání bude vycházet z ocenění hodnoty majetku, který by při řešení úpadku konkursem byl zahrnut do majetkové podstaty a byl by zpeněžen. Ocenění majetku je povinen zajistit dlužník tak, aby nebylo zpochybnitelné, je pravděpodobné, že ocenění bude muset být provedeno znalcem, příp. jiným kvalifikovaným způsobem.

Návrh dle tohoto ustanovení musí dlužník podat k insolvenčnímu soudu nejpozději do okamžiku, kdy požádá insolvenční soud o osvobození od zbytku závazků dle §414 InsZ.

Pokud insolvenční soud takový návrh zamítne, odvolání může podat pouze dlužník. Pokud jej povolí, může se odvolat pouze věřitel, jehož pohledávka vůči dlužníku

¹⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.11.2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010

¹⁷⁹ InsZ, §415

nebyla v insolvenčním řízení zcela uspokojena. Odvoláním však lze namítat pouze to, že nebyly splněny předpoklady pro přiznání osvobození dlužníku.

K odejmutí a zániku osvobození, které dlužník získal na základě rozhodnutí vydaného insolvenčním soudem dle §414 a §415 insolvenčního zákona může dojít:

- a. Na návrh – Návrh je oprávněn podat nezajištěný věřitel, který nebyl při oddlužení uspokojen zcela. Návrh může věřitel podat do tří let od právní moci rozhodnutí dle §414. Podvodné jednání dlužníka bude vycházet z pravomocného rozhodnutí vydaného v rámci trestního řízení. Skutečnost, že dlužník některému z nezajištěných věřitelů poskytl v procesu oddlužení zvláštní výhody, tj. uspokojil nezajištěného věřitele nad rámec uspokojení v rámci oddlužení, bude možno doložit a osvědčit také v rámci insolvenčního řízení (osvědčení této skutečnosti by pak prováděl samotný insolvenční soud). Insolvenční soud může akceptovat jen takovou námitku, kterou nezajištěný věřitel nemohl uplatnit do okamžiku vydání rozhodnutí dle §414 a §415 InsZ.
- b. Ze zákona – insolvenční soud i bez návrhu odejme dlužníkovi osvobození udělené rozhodnutím dle §414, příp. §415 InsZ, pokud do 3 let od právní moci rozhodnutí vydané podle těchto ustanovení nabyl právní moci rozsudek vydaný v trestním řízení, kterým byl dlužník odsouzen pro úmyslný trestný čin. Podmínkou dále je, aby spácháním trestného činu bylo podstatným způsobem (nikoliv pouze menším) ovlivněno splnění oddlužení nebo pouze vydání rozhodnutí dle §414, resp. §415 InsZ. K odejmutí osvobození postačí také skutečnosti, že trestným činem byli nezajištění věřitelé poškozeni i jinak než snížením míry uspokojení v rámci oddlužení (např. k naplnění oddlužení došlo později, než by došlo bez spáchání trestného činu dlužníkem).

ZÁVĚR

Přesto, že oddlužení již není v české právní úpravě úplně novým institutem, obecné povědomí o jeho existenci a především o podmínkách jeho naplnění je mezi širší veřejností stále dosti omezené. Z neznalosti mnoha lidí profitují pořiderní společnosti, nabízející na internetu „osobní bankrot“ snadno a rychle. Dlužníci tak získají dojem, že při zaplacení nemalého poplatku těmto oportunistům dosáhnou bezbolestného a jednoduchého smazání všech svých dřívějších prohřešků.

Ačkoliv institut oddlužení skutečně nabízí mnoha provinilcům druhou šanci únosnou cestou, je nesmírně důležité, aby se dlužníci v takto závažné životní situaci obrátili na skutečné odborníky, neboť si troufám tvrdit, že pro naprostého laika je téměř nemožné se komplexně vyznat v právní úpravě a získat tak přístup ke všem výhodám, že oddlužení skýtá. To však ale není ani tak výtkou vůči insolvenčnímu zákonu, jako spíš obecný problém komplikovanosti a ohromnému množství právních předpisů, kdy už jen ztěžší můžeme morálně souhlasit s právním principem „neznalost zákona neomlouvá“.

Poslední vývoj však naznačuje obrat správným směrem. Poprvé od zavedení možnosti oddlužení došlo v roce 2014 ke snížení tempa nárůstu počtu podaných žádostí, v 1. čtvrtletí roku 2015 pak dokonce k poklesu ve výši 3,95 % oproti srovnatelnému období za předchozí rok.¹⁸⁰ Zdá se, že se společnost pomalu vrací k pravému původnímu smyslu všech závazků, tedy jejich splnění. Nezbyvá než doufat, že v nastoleném trendu budeme pokračovat a že snad časem institut oddlužení zcela vymizí.

¹⁸⁰http://www.creditreform.cz/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/cz/Presseartikel/vyvoj_insolvenci_1_ctvrtleti_2015.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

LITERATURA

HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. *Insolvenční řízení*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9.

HOSTINSKÝ, Jan. *Věřitel v českém a evropském insolvenčním právu*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2009, 112 s. ISBN 978-80-7418-010-1.

JEŽEK, Martin. *Jak vyzrát na exekuce*. Vyd. 1. Brno: BizBooks, 2013, 104 s. ISBN 978-80-265-0070-4.

KISLINGEROVÁ, Eva a Tomáš RICHTER, Luboš SMRČKA. *Insolvenční praxe v České republice: v období 2008-2013*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2013, , 143 s. ISBN 978-80-7400-497-1.

KOLEKTIV autorů. *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2006, 124 s. ISBN 80-87071-04-2.

KOZÁK, Jan a Petr BUDÍN, Alexandr DADAM, Lukáš PACHL. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. Vyd. 2. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 1246 s. ISBN 978-80-7357-243-3.

KUČERA, František. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): s judikaturou a souvisejícími předpisy*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009, , 306 s. ISBN 978-80-7400-163-5.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. Aktualiz. vyd. 3. Praha: Linde Praha, 2014, 491 s. ISBN 978-80-7201-939-7.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9.

PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 484 s. ISBN 978-80-7357-675-2.

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Úvod do insolvenčního práva*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007, 94 s. ISBN 978-80-87071-54-0.

WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. Aktualiz. a dopl. vyd. 7. Praha: Linde Praha, 2014, 621 s. ISBN 978-80-7201-940-3.

PRÁVNÍ ÚPRAVA

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29.5.2000, o úpadkovém řízení

Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších předpisů

Důvodová zpráva k zákonu č. 69/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Důvodová zpráva k zákonu č. 334/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

JUDIKATURA

Usnesení Ústavního soudu ze dne 2.12.2010, sp. zn. II. ÚS 2444/10

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.1.2010, č. j. 29 NSČR 33/2009-A-21

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.5.2010, č. j. 29 NSČR 22/2009-A-21

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21.9.2010, č. j. 29 NSČR 7/2008-A-16

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.9.2010 č. j. 29 NSČR 2/2010-B-178

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.9.2010, sp. zn. 29 NSČR 6/2008-B-60

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.11.2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.3.2012, č. j. 29 NSČR 32/2011

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4.4.2008, č. j. VSPH 9/2008-A-8

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30.10.2008, č. j. 1 VSPH 170/2008-B-17

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20.11.2008, č. j. 1 VSPH 165/2008-A-13

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18.12.2008, č. j. 1 VSPH 58/2009-A-15

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5.2.2009, č. j. 2 VSPH 174/2009-A-54

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13.3.2009, č. j. 1 VSPH 93/2009-B

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19.6.2009, č. j. 1 VSPH 300/2009-A-10
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21.7.2009, č. j. 2 VSPH 378/2009-B-30
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23.6.2010, č. j. 3 VSPH 101/2010-A-11
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2.8.2010, č. j. 3 VSPH 494/2010-B-19
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5.8.2010, č. j. 3 VSPH 463/2010-B-113
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23.8.2010, č. j. 1 VSPH 683/2010-A-12
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31.8.2010, č. j. VSPH 642/2010-B-34
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10.9.2010, č. j. 1 VSPH 795/2010-A-14
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14.9.2010, č. j. 2 VSPH 676/2010-A-18
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21.9.2010, č. j. 2 VSPH 747/2010-A-12
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29.9.2010, č. j. 3 VSPH 607/2010-B-35
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3.10.2010, č. j. 1 VSPH 742/2010-A-10
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9.11.2010, č. j. 2 VSPH 433, 434/2009-B-22
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15.11.2010, č. j. 2 VSPH 696/2010-B-42
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29.5.2012, č. j. 3 VSPH 1463/2011-B-83

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28.5.2009, č. j. 2 VSOL 138/2009-A-27
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31.7.2008, č. j. 1 VSOL 72/2008-A-22
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14.8.2008, č. j. 1 VSOL 64/2008-A-20
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11.3.2009, č. j. 3 VSOL 45/2009-A-28
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18.3.2009, č. j. 2 VSOL 31/2009-A-52
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25.3.2009, č. j. 3 VSOL 25/2009-B-97
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31.8.2009, č. j. 2 VSOL 215/2009-A-13
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21.1.2010, č. j. 3 VSOL 396/2009-B-37

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21.1.2009, č. j. KSBR 24 INS 4176/2008-B

INTERNETOVÉ ZDROJE

www.creditreform.cz

www.insolvenci-zakon.cz

www.isir.justice.cz

www.justice.cz

www.kn.cz

www.nalus.usoud.cz

www.nsoud.cz

SUMMARY

DISCHARGE OF A DEBTOR – ONE OF MODES OF INSOLVENCY SOLUTION

This diploma thesis aims to provide a detailed overview of the discharge from debts in the insolvency proceedings. The debt relief was incorporated into the Czech legal system by the Insolvency act, No. 182, 2006 Coll, which entered into force on the January 1st 2008.

The idea of debt discharge was led by an intention to provide highest possible and proportional satisfaction equally to all creditors and in the same time, to protect debtor's right to decent living conditions. In the case of successful debt discharge, the debtor is forgiven part of his debts, as long as he performs his good will during entire insolvency process.

The debtor must not have any debts originated in his business activities, unless he specifically agrees on an exception with the creditor. This determinates a debt discharge to be used mainly by individual persons, not by companies. Also, the final creditors' satisfaction must reach at least 30 % of debtor's claims.

We distinguish two forms of debt discharge. In the first case, in a liquidating version called audition, all debtor's assets are sold out and received funds are used for creditors' satisfaction. In the second case, in a remediation version called debt relief, all debtor's income over the minimum base is regularly distributed among the creditors for future 5 years, unless the debtor manages to pay off all his claims sooner. After these 5 years, the rest of debts is discharged upon debtor's proposal. During this period, the debtor shall perform his employment to prove his good intention of returning the highest possible amount to all creditors. If proved, that the debtor was misusing this given opportunity, the court will revoke its prior judgement of the debt relief. The decision of which method shall be used is made by unsecured creditors.

The debt discharge proves to be helping people, as the number of application continues to rise.

KLÍČOVÁ SLOVA/KEY WORDS

KLÍČOVÁ SLOVA V ČJ

- Oddlužení
- Insolvenční právo
- Úpadek
- Dlužník

KEY WORDS IN ENG

- Discharge from debt
- Insolvency law
- Bankruptcy
- Debtor